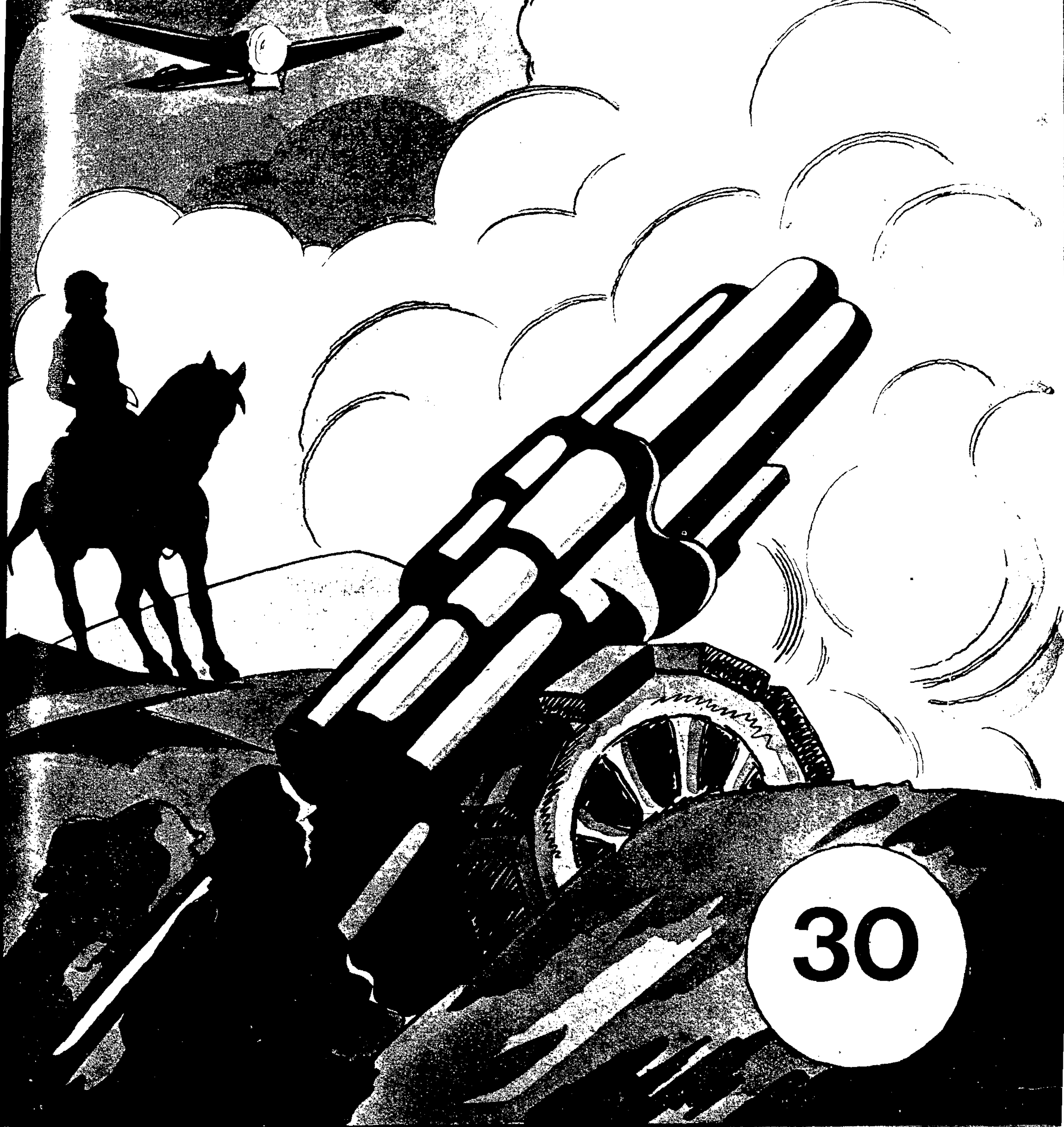

KARYS

Jonas Burbas

30

Svarbesniųjų politinių įvykių apžvalga.

10 metų taikos sutarties su Rusija pasirašymo sukaktuvės.

Praeitą savaitę sukako 10 metų po pasirašymo su Sovietų Rusija taikos sutarties.

Ši sutartis buvo 1920 m. liepos 12 d. pasirašyta Maskvoj. Pagal šią sutartį, Sovietų Rusiją be atodairių pripažino Lietuvos nepriklausomybę ir gera valia visiems amžiams atsisako nuo visų Rusijos suverenito teisių, kurių ji yra turėjusi Lietuvių tautos ir jos teritorijos atžvilgiu.

Šis Rusijos pareiškimas, įrašytas į sutartį, turėjo tuo laiku ir tebeturi lig šiol didelės reikšmės.

Mat, nereikia užmiršti tą faktą, kad Lietuvos teritorija ilgus metus buvo sudariusi Rusijos imperijos dalį. Nors Lietuva pati savo pastangomis įgijo nepriklausomybę ir laisvę, vis dėlto santykių sureguliuojimas su ta valstybe, kurios sąstatai jį įeidavo, turi mums didelės svarbos. Rusijos pripažinimas Lietuvos, kaip nepriklausomos valstybės, buvo tas juridinis pamatas, kurio kitos valstybės pripažino Lietuvos valstybę kaip tokią.

Ypatingos reikšmės turi Lietuvos ir Rusijos taikos sutarty nustatyta teritorialinė siena tarp abiejų valstybių. Pagal šią sutartį Lietuvos teritorija apima ne tik Vilnių ir Vilniaus kraštą, bet ir Gardiną, Balstogę, žodžiu, visą etnografinę Lietuvą.

Kai dėl Lietuvos ir Lenkijos sienų, tai Sovietų Rusija šiuo klausimu paliko Lietuvai ir Lenkijai susitarti.

Bet Sovietų Rusija niekuomet nepripažino Lenkijos savavališkai nustatytos su Lietuva sienos jai užgrobus iš mūsų Vilnių su trečdaliu teritorijos. 1921 m., pasirašydama taikos sutartį su Lenkija, Rusija pabrėžė, kad Lietuvos ir Lenkijos teritorialiniai ginčai gali būti išspręsti tik jų pačių specialiu susitarimu.

Kaip žinoma, Lenkija nesutarė su Lietuva Vilniaus klausimu, todėl ir Rusija negalėjo pripažinti dabartinę lenkų lietuvių teritorialinę padėtį, t. y. Lenkijai Vilniaus krašto.

Ši savo mums palankų nusistatymą Vilniaus klausimu, Sovietų Rusija vėl pareiškė 1926 m. rugsėjo 28 d. tarp Rusijos ir Lietuvos pasirašytoj nepuolimo sutarty.

Pridėtoji prie šios svarbios taikos išlaikymui rytų Europoj sutarties specialioji notoj, Sovietų Rusiją iškilmingai pareiškė, kad „faktiškas Lietuvos sienų sulaužymas, kuris buvo padarytas priešingai lietuvių tautos valiai, nepakeitė jos (t. y. Sovietų Rusijos) nusistatymo dėl teritorialinio Lietuvos suvereniteto, nustatyto Lietuvos ir Rusijos taikos sutarties iš 1920 m. liepos 12 d. str. 2 ir jo priede.“

Iš šių žodžių mes vaizdžiai matome, kad Rusija mūsų ginče su lenkais yra Lietuvos pusėj ir kad 10 metų atgal taikos sutarty nustatytos teritorialinės Lietuvos teisės, Sovietų Rusija laiko privalomomis ne tik sau, bet ir kitoms valstybėms.

Šis rusų tvirtas nusistatymas Vilniaus klausimu turi didelės politinės reikšmės ir gali suvaidinti svarbią rolę mūsų kovoj dėl užgrobtų žemių atvadavimo.

Visiškai suprantama, kad šios sutarties 10 metų sukaktuvių proga mūsų Respublikos Prezidento pavaduotojas ir užsienių reikalų ministeris pasikeitė sveikinimo telegramomis su Rusijos centralinio vykdomojo komiteto pirmininku ir Rusų užsienių reikalų komisaru.

Šiose sveikinimuose buvo pabrėžta ta mintis, kad abidvi valstybės ir toliau laikysis tų draugingų santykių ir tų politinių nusistatymų, kurie išreikšti 10 metų atgal pasirašytoj taikos sutarty.

Lietuvos atsakymas į Briando memorandumą dėl Paneuropos.

Praeitą savaitę Lietuvos vyriausybė įteikė per Prancūzų pasiuntinį Kaune savo atsakymą į jau „Kary“ minėtą prancūzų užsienių reikalų ministerio projektą sudaryti Europos valstybių sąjungą.

Savo atsakyme Lietuvos vyriausybė nurodė į tai, kad Europos valstybių sąjungai sudaryti reikalinga pirmučiausia sudaryti atitinkamą politinę atmosferą, būtent, pasitikėjimą vienos valstybės kita ir ginčų išsprendimą.

Čia, matyt, Lietuva turi galvoj Vilniaus klausimo neišsprendimą. Toliau Lietuvos atsakyme pabrėžta mintis, jog labai svarbu, kad numatoma Europos valstybių sąjunga apimtų visas Europos valstybes. Kaip žinoma, Europos

valstybių sąjungos iniciatoriai, matyt, nori išskirti Rusiją ir Turkiją ir šios sąjungos. Ši išskyrimą Lietuva drauge su Italija ir Vokietija laiko kenksmingu.

Pagaliau Lietuvos vyriausybė savo atsakyme išreiškė savo pažiūrą ir į visą eilę praktiškų Europos valstybių sąjungos sudarymo klausimų, k. a., dėl nuolatinio sekretoriato isteigimo ir konferencijos sušaukimo.

Anglijos ir Sovietų Rusijos derybos.

Žiniomis iš Londono, anglų vyriausybė paskyrė savo delegatus deryboms su Sovietų Rusija dėl senų rusų skolų. Į šią komisiją įeina žinovai finansistai ir ekonomistai.

Manoma, kad šios derybos labai ilgai užtruks, nes rusai nenori principaliai mokėti senas caro skolas. Mat, jeigu jie sumokės anglams skolas, tai ir kitos valstybės, kurioms caro Rusija buvo skolinga, pareikalaus skolas grąžinti.

Šiuo reikalu su Prancūzija jau senai buvo derėtasi, bet be jokių pasekmių derybos baigėsi.

Anglų karo pajėgos Indijoje.

Kadangi dabar Indijoje vyksta nepriklausomybės judėjimas, kurį anglai stengiasi nuslopinti, ir gal bus platesniu mastu panaudotos anglų karo pajėgos, tai įdomu tas pajėgas arčiau pažinti.

Anglai Indijoje turi dvi armijas: 1) pasienio apsaugos kariuomenę, kurios uždavinys pašalinti pavojų Himalajų kalnų perėjimuose, kitaip sakant ginti Indiją nuo Tarybų Rusijos bei Afganistano įsiveržimo; 2) vidaus kariuomenę, išskirstytą krašto viduje, turinti tikslą palaikyti vidaus tvarką ir reikiant padėti policijai.

Pirmoji armija daugiausia sudaryta iš vietinių gyventojų. Joje 90% sudaro vietiniai, o 10% anglai. Tačiau visos aukštosios vadovybės vietos yra anglų rankose.

Antroji armija, dėl politinių sumetimų, daugiausia sudaryta iš anglų.

Iš viso abiejose armijose yra 270.000 žmonių, iš kurių 80.000 anglų, o likusieji — vietiniai.

Be šių dviejų reguliariųjų armijų dar yra kitos kariuomenės, k. a. 40.000 žm., priklausančių įvairiems vietiniams radžoms (kunigaikščiams), 22.000 žm. atsargos kariuomenės ir 16.000 indų teritorialės kariuomenės.

Policija, kuri normalėse sąlygose turi išlaikyti vidaus tvarką, turi 200.000 žmonių, iš kurių 15.000 karininkų.

Tenka pastebėti, kad indų pulkai komplektuojami daugiausia iš karingų šiaurės Indijos kalnų gyventojų: sikų, gurkasų ir musulmonų, kurie skiriasi nuo kitų indų ne tik savo tautybe, bet ir tikyba, kuri Indijos gyventojų santykiuose turi gana svarbios reikšmės.

Kariuomenės leidiniai.

B. 20. Lietuvos kariuomenės statutai. VIDAUS TARNYBOS STATUTAS. IV dalis. Sargybų tarnyba. Vyr. štabo sp. ir švt. sk. leidinys. Kaunas, 1930 Vytauto Didžiojo metai.

Jau išspausdintas seniai lauktas sargybų tarnybos statutai. Senasis įgulos tarnybos statutai turėjo daug neaiškumų, kurie dabar pašalinti. Ši statutą sudarė tam tikra komisija ir ji patvirtino krašto apsaugos ministeris. Jo turinys toks: I Bendrieji dėsni. II. Postų steigimas ir jų panaikinimas. III Sargybų skyrimas ir jų sudėtis. IV. Slaptažodžiai. V. Sargybų skirstymas. VI. Sargybų pasimainymas. VII. Sargybinių pastatymas, pamainymas ir visišką nuėmimas. VIII. Tvarka sargybose. IX. Sargybų tikrinimas. X Sargybos sudėties karių pareigos ir teisės. XI. Ginklų vartojimo taisyklės. XII Sveikinimasis ir pagarbos reiškinimas sargybose. XIII. Sargybų tarnyba. XIV. Sargybų uniforma ir apranga. Be to, yra 12 priedėlių.

Šis statutai labai patogus kišenėje nešioti. Viršeliai kieti. Pravartu jį įsigyti kiekvienam kariui.

„MŪSU ŽINYNAS“. 1930 m. XIX t. 64 nr. su priedu „Kardas“ 7(15) nr.

Šio numerio turinys toks: gen. št. pulk. Jackus Bendri ginkluotų jėgų organizacijos dėsni. Majoras Kriškčiūnas Lietuvos plotas. Adm. mjr. Barkauskas Ligtumas ir mirtingumas mūsų kariuomenėje 1927—1928 m. Ats. mjr. Ruseckas Vokiečių nelaisvėje. Kitų valstybių kariuomenės. Kritika ir bibliografija.

KARYS

LIETUVOS KARIUOMENĖS SAVAITINIS LAIKRAŠTIS

XII metal

Kaunas, 1930 — VYTAUTO D. — m. liepos m. 24 d.

Nr. 30 (582)

Eglėkalnio kautynių minėjimas Kaune

1. Nepaprasta šventė.

Mes esame pripratę švente laikyti tik nedarbo dieną. Bet tai visai klaidinga nuomonė. Pasirodo, kad galima dirbti ir švęsti, kitaip tariant, sudaryti šventės nuotaką, atsipalaiduoti nuo kasdieninių rūpesčių ir atgaivinti savo sielą.

Liepos mėn. 15 d. buvo darbo

nenbergo (Eglėkalnio) kaimo, susitiko Europos rytų ir vakarų tautos ir įvyko didelis mūšis, kuriame lietuviams buvo lemta suvaidinti svarbiausią vaidmenį. Tada Lietuvos garbė ir galybė pasiekė aukščiausio laipsnio. Ta vieta ir ta diena, kai Vytauto Didžiojo didvyriai guldė savo galvas dėl tėvy-

mus ir sako: „Lietuvi, štai tavo praeity glūdi gražiausias pavyzdys, kuris rodo, ką gali lietuvis, kai jis pritrūksta kantrybės“. O tokių pavyzdžių būta labai daug.

Ir iš tikrųjų, kai mes savo mintimis grįžtame į tolimą Lietuvos praeitį, tai mūsų sielos prisipildo ypatingo džiaugsmo, pasiryžimo ir

Kariuomenės paradas A. Panemunėje VII. 15.

(Šulco foto).

diena. Paviršutiniškai ji nedaug kuo tesiskyrė nuo kitų paprastų dienų. Tik plėvėsuojančios prie kiekvienamo namo vėliavos liudijo, kad ši diena lietuvių tautai yra didžio džiaugsmo ir laimėjimo šventė.

Prieš 520 metų liepos mėn. 15 d. Prūsijos laukuose, slėny prie Ta-

nės, krauju buvo įrašyta į pasaulio istorijos lapus.

Ir štai metai po metų slenka į amžinybę, vis daugiau ir daugiau tolindami žmoniją nuo kalbamo Eglėkalnio įvykio. Tačiau liepos penkioliktoji nepamirštama. Žuvusiųjų tame mūšy didvyrių sielos, tarytum, tebeskrajoja aplink

stiprybės; neveltui skamba mūsų tautos himno žodžiai: „Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia...“ Tada būna šventė.

2. Kariuomenės paradas.

Kiekviena šventė turi tam tikrų iškilnių, apeigų, kurios nors

dalinai išreiškia vidujinę šventės nuotaiką. Kariuomenė tatai pažymi paradu.

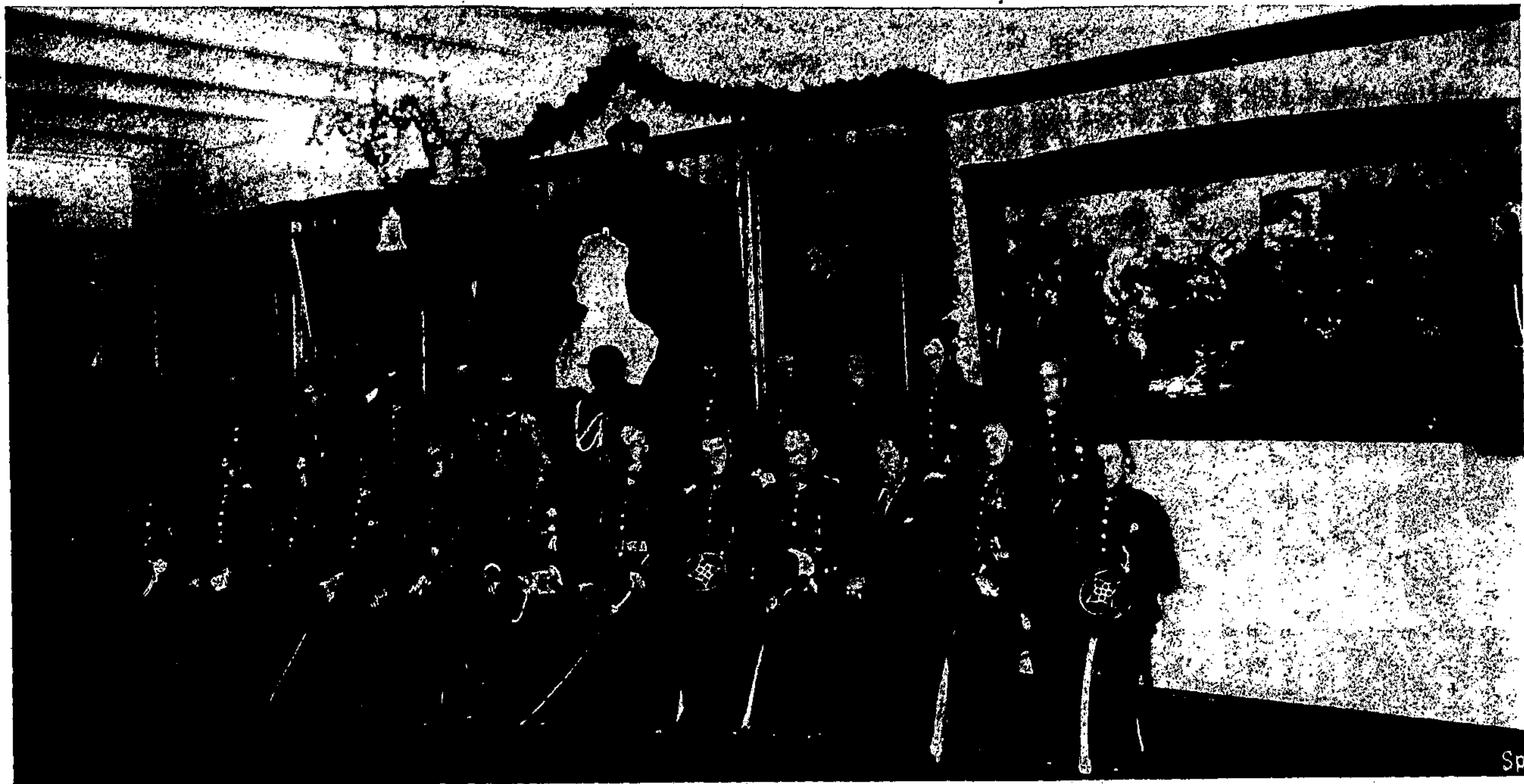
Eglėkalnio kautynėms paminėti A. Panemunėje, 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulko aikštėje, įvyko Kauno įgulos dalių paradas, kuris

Po pamaldų Respublikos Prezidentą pavaduojąs ministeris pirmininkas J. Tūbelis, pasisveikinęs su kiekviena kariuomenės dalimi, pasakė kalbą, pažymėdamas šios dienos reikšmę lietuvių tautai ir ragindamas sekti Eglėkalnio (Žal-

mokytojų kursai, kurie dabar veikia prie karo mokyklos.

3. Vytauto Didžiojo karininkų kursų šventė.

Vytauto Didžiojo karininkų kursai tą dieną šventė savo metinę

Vytauto Didžiojo karininkų kursų III technikos skyriaus laida.

prasidėjo 9 val. 30 min. pamaldomis. Paradui vadovavo II karo apygardos viršininkas pulk. Skučas. Po atviru dangumi medžių pavesy buvo įrengtas altorius. Karo ligoninės kapelionas, kun. A. Sabaliauskas, atlaikė padėkos pamaldas,

girio) karžygių pavyzdžiu. Jo kalbą palydėjo tautos himno ir galingo valio aidai, kurie pripildė Nemuno slėnį, tur būt, ne kartą mačiusį Vytautą Didįjį ir jo karių pulkus.

Paskui kariuomenės dalys iškil-

šventę ir išleido technikos skyriaus III laidą, kurią po 2½ metų kurso baigė 12 karininkų.

Į šią šventę teikėsi atsilankyti Respublikos Prezidento pavaduotojas, ministeris pirmininkas J. Tūbelis, krašto apsaugos ministeris pulk. Giedraitis, vidaus reikalų ministeris Aravičius, užsienių reikalų ministeris Zaunius, švietimo ministeris Šakenis, vyriausiojo štabo viršininkas gen. Kubiliūnas, vyriausiojo štabo aukštieji karininkai, Kauno įgulos kariuomenės dalių viršininkai, šaulių sąjungos vadovybė ir Vytauto Didžiojo Komiteto nariai — valstybės tarybos pirmininkas Šilingas, vyskupas Česnyš ir kiti.

Vytauto Did. karininkų kursų III t. sk. laidos išleistuvės. (Tartakausko foto).

kurių metu griežė jungtinis 2 ir 5 pėst. pulkų orkestras, ir pasakė pamokslą, pradėdamas jį Senojo Testamento žodžiais: „Visu bendru sutarimu buvo nuspręsta nepalikti šios dienos be iškilmių“. Pamaldose dalyvavo J. E. Respublikos Prezidento pavaduotojas, ministeris pirmininkas, J. Tūbelis, visa kariuomenės vadovybė, daug karininkų ir svečių.

mės maršu pražygiavo pro vainikais ir vėliavomis papuoštą estradą, kurioje stovėjo vyriausybė ir garbingi svečiai. Visų karių veiduose matėsi ypatingas ūpas ir pasiryžimas, nes kiekvienas karys žinojo, kad jis yra tų Eglėkalnio karžygių palikonis. Paradas pavyko kuo geriausiai.

Į parada buvo atvykę kariškojo parengimo ir fiziškojo lavinimo

Šventė prasidėjo 11 val. Kursų salėje technikos kariuomenės dalių kapelionas kun. Juška atlaikė mišias ir pasakė įspūdingą pamokslą, pabrėždamas ypatingą dorovės, mokslo ir tvirtos valios reikšmę ir Vytauto Didžiojo nuopelnus. Tuoju po pamaldų įvyko naujų technikų išleistuvių aktas. Respublikos Prezidento pavaduotojas J. Tūbelis įteikė kiekvienam kursų baigi-

mo pažymėjimą ir paspaudė ranką. Paskui jis pasakė kalbą, kurioje pažymėjo, kad techniškai parengimas yra viena svarbiausių ir galinčiausių kraštui ginti priemonių, ir linkėjo sunaudoti įgytas čia žinias, kaip tinka geriems kariams. Krašto apsaugos ministeris pulk. Giedraitis, sveikindamas naujuosius

4. Vytauto Didžiojo atvaizdo išlydėjimas.

Kaip žinoma, Vytauto Didžiojo komitetas priėmė pasiūlymą apnešti Vytauto Didžiojo atvaizdą aplink visą Lietuvą ir atitinkamai organizavo jo nešimą. Šis atvaizdas yra Vytauto D. medalionas gra-

Vytauto Didžiojo karininkų kursų paroda.

technikus, linkėjo vykdyti gyvenime obalsį — darbas. Po jo kalbos Tautos Vadui A. Smetonai, kuris dabar gydomi užsieny, ir jo Aukštam Pavaduotojui J. Tūbeliui baigusieji kursų sušuko 3 kartus valio. Toliau kalbėdamas kursų viršininkas pulk. Dirmontas ragino baigusius nepasitenkinti čia įgytomis žiniomis, bet jas nuolat papildyti. Pagaliau baigusiujų technikų vardu majoras Masiulis padėkojo vyriausybei ir kursų lektoriams už suteiktas žinias.

Po šio akto įvyko iškilmingas Vytauto Didžiojo atvaizdo išlydėjimas (apie tai žr. žemiau). Išlydėję atvaizdą garbingieji svečiai grįžo vėl į kursus. Čia buvo ats. gen. štabo pulk. leit. Zaskevičiaus pasakaita apie Vytauto Didžiojo laikų taktiką ir Eglėkalnio mūšį, o paskui — bendros vaišės, kuriose dalyvavo svečiai, kursų lektoriai ir klausytojai.

Vakare įvyko linksmoji išleistuvių dalis. Visi smagai pasišoko ir gražiai pasilinksmino.

Bė to, vienoje kursų salėje buvo atidaryta paroda, kurioje buvo išstatyti Vytauto Didžiojo paminklo projektai (brėžiniai ir modeliai), Eglėkalnio (Žalgirio) mūšio schemas, įvairūs paveikslai ir t.t.

žiuose ažuoliniuose rėmuose. Viršuje — karališkos karūnos ženklas, vienoje pusėje — „1430—1930“, o kitoje — „Vytautas Didysis. VII—15—IX. 7“, t. y., išnešimo ir grįžimo data. Kartu su atvaizdu nešama raportų knyga su gražiais odiniais apdarais ir parašu „Vytauto Didžiojo garbei“. Joje yra apie 200 puslapių. Pirmame puslapyje Vytauto maldos žodžiai, kuriuos parašė poetas Petras Vaičiūnas. Toliau bus parašai ir antspaudai tų įstaigų ir organizacijų, kurios lydės atvaizdą.

Pasibaigus sakytų karininkų išleistuvių aktui, prasidėjo išpūdingos Vytauto Didžiojo atvaizdo išlydėjimo apeigos. Po švietimo ministerio šakenio kalbos pirmiausia pasirašė raportų knygoje Respublikos Prezidentą pavaduojąs ministeris pirmininkas J. Tūbelis, ministriai, kariuomenės vadovybė, Vytauto Didžiojo Komiteto nariai ir kiti žymesni asmenys. 12 val. 50 min. Vytauto Didžiojo Komiteto pirmininkas švietimo ministeris šakenis pradėjo skaityti Vytauto Didžiojo maldą:

„Lietuvos Karaliau, Vytautai Didysis, Tavo genijaus audringi žygiai apvainikavo mūsų Tėvynę galios ir garbės vainiku.

Tavyje, Birūtės ir Kęstučio sū-

nau, susikaupė ir pasireiškė mūsų tautos valia gyventi.

Tu, šviesusis Karžygy, penkis amžius, glūdžius mūsų tautai amžius, saulėjai lietuvių širdyje ir gundei jį į didžią kovą dėl laisvės. Ir mes sukilom — ir laimėjom, — taip, kaip Tu Žalgirio mūšy.

Nemuno žemės Viešpatie, Tavo galinga dvasia nepaliauja plasnajusi Lietuvos padangėj karžygio trimitu šaukdama kiekvieną Lietuvos sūnų, kiekvieną jos dukrą kaupti savo dvasioje jėgas ir, įžengus į šventąją Vilniaus Raguva, sugiedoti Laisvės Himną ir pavasariškai pražysti visais kūrybos žiedais.

Lenkdami prieš Tave, Lietuvos Kūrėjau, savo galvas, prisiekiame Tau būti verti Tavo palikuonių vardo, išvaduoti pavergtą Vilnių — tą Lietuvos širdį, kad ji, sutvakęs Tavo ir mūsų kovų ir laimėjimų audrom, per amžinus amžius žerėtų Laisvės ir kūrybos saule.

Senojo Vilniaus bokštų byla ir Baltijos jurių marių ūžesys — tai Lietuvos amžina pasaka — ir mes be jų, kaip ir Tu, Vytautai Narsusis, negyvensim.

Tai mūsų maldos paskutinis žodis“.

Kai tarė paskutinius žodžius buvo lygiai 13 val. Orkestrai (vienas — viduje, kitas — lauke) pradėjo griežti tautos himną. Pasi-girdo artilerijos šūviai. Tai buvo

Vytauto Did. paveikslas išnešamas iš karininkų kursų.

karališkasis pasveikinimas. Pirmieji paėmė nešti atvaizdą: švietimo ministeris Šakenis, valstybės tarybos pirmininkas Šilingas ir kan. dr. Tumas-Vaižgantas. Pas-

Vytauto Did. atvaizdas nešamas pro karo mokyklą.

kui nešė krašto aps. ministeris pulk. Giedraitis, vyr. štabo viršininkas gen. Kubiliūnas ir pulk. leit. J. Šarauskas, o toliau Vytauto Didžiojo Komiteto nariai, karo mokyklos vadovybė su gen. št. pulk. Jackum priešaky ir dalių vadai. Prie Panemunės tilto atvaizdą iškilmingai priėmė miesto burmistras J. Vileišis, apskrities viršininkas, šauliai ir įvairios organizacijos, kurios su savo vėliavomis atvaizdą sutiko prie karo mokyklos vartų.

Išnešant atvaizdą buvo išstatyti špalieriais kariūnai ir kariško parengimo kursų klausytojai, o nešant jį per Šančius iki kino „Lyros“ stovėjo kareiviai. Toliau ka-

reivius pakeitė šauliai. Iki Viliampolės atvaizdą lydėjo gusarų orkestras, kariūnų garbės sargyba, kurią pakeitė šauliai, ir didelės minios piliečių. Iš Kauno, gusarams lydint, atvaizdą išnešė į Raudondvarį, o iš ten jis Nemunu išplaukė į Zapyškį.

5. Iškilmingas posėdis karininkų ramovėje.

17 val. karininkų ramovėje susirinko Kauno įgulos karininkai. Atvyko krašto apsaugos ministeris pulk. Giedraitis, švietimo ministeris Šakenis, vyr. štabo viršininkas gen. Kubiliūnas ir kiti aukštieji karininkai. Krašto apsau-

gos ministeris atidarydamas posėdį pasakė kalbą, po kurios karininkai pagiedojo tautos himną, pritariant orkestrui. Toliau buvo ats. generolo Velykio paskaita apie Eglėkalnio (Žalgirio) kautynes. Jai pasibaigus, krašto apsaugos ministeris padėkojo generolui Velykiui už įdomią paskaitą, ir visi išvyko į karo muziejų.

6. Karo muziejuje.

Karo muziejus — tarytum mūsų tautos šventovė. Nėra nė vienos žymesnės šventės, kurios nepažymėtų kalbamas muziejus. Žinoma, tai nuopelnai jo gabaus organizatoriaus gen. Nagevičiaus. Ir šiuo

Iškilmingo karininkų ramovės posėdžio prezidiumas.

Vytauto Did. atvaizdą neša krašto apsaugos ministeris pulk. Giedraitis.

kartu karo muziejaus sodnely įvyko svarbiausia minėjimo dalis. Ji prasidėjo išpūdinga generolo Nagevičiaus kalba, kurioje pabrėžė, kad šis Eglėkalnio kautynių minėjimas nėra nukreiptas prieš mūsų kaimynus vokiečius, su kuriais mus dabar jungia geri kaimyniški ryšiai. Tiesa, kryžiuočių tarpe buvo daug vokiečių, bet taip pat buvo daug ir kitų tautų: prancūzų, anglų, italų, ispanų, portugalų ir olandų. Ir jie visi po kryžiaus priedanga ieškojo tik nuotykių ir sau naudos. Nors ties Eglėkalniu turėjome sąjungininkais lenkus, tačiau dabar jie tapo naujais kryžiuočiais. Jie laiko pagrobę mūsų sostinę Vilnių. Mūsų didžiausias rūpestis jį atvaduoti. Baigdamas savo kalbą gen. Nagevičius pakvietė prof. Jonyną laikyti paskaitą, kurioje jis

nupiešė neramų Europos gyvenimą Vytauto Didžiojo laikais. Po šios paskaitos jungtinis orkestras (2 ir 5 pėst. p., gusarų ir karo muziejaus) pagrojo keletą dalykų.

Toliau gen. št. pulk. leit. Zaskėvičius laikė paskaitą: „Eglėkalnio mūsų karo meno šviesoje“. Ši paskaita padarė klausytojams kuo geriausio išpūdžio. Kalbėtojas tikrai poetiškai nupasakojo mūsų vaizdą ir pažymėjo, kad dabar Lietuvos laukia kitas toks pat mūsų, kuriuo tektų nustatyti pietų ir rytų sienas ir atvaduoti Vilnių.

Po paskaitos tuojau prasidėjo iškilmingos vėliavos nuleidimo apeigos, prieš kurias dar įvyko prie Vytauto Didžiojo biusto vainiko uždėjimas.

Prie Laisvės paminklo buvo

vos sūnus pajuto savo Didžiojo karžygio galę ir pakėlė amžiais rūdijusį ginklą. Tavo vedami, sutraukė svetimų valdovų nukaltus vergijos retėžius.

Ir štai jau antrą dešimtmetį vėl nepriklausomai gyvenam. Šią laimę apturėjom ir vėl šviesą išvydom dėl to, kad Tu, mūsų vade, buvai ir esi su mumis, kad Tavo dvasia vadovavo mums, kad Tu laiminai dar silpną tada mūsų ginklą... kuris nugalėjo.

Atsidėkodama Tau Tauta šiuos metus Tavo garbei gyvena: Tavo galybę garsina, Tave maldose mini, Tau paminklus stato...

Ties Žalgiriu Tu pareiškei savo karo genijų.

Čia visi tavo priešai išvydo Tavo ginklo galybę ir nusilenkė Tau.

jį nugalėti — reiškia Tavo ir lietuvių Tautos garbės padidėjimą.

Tavo, *Žalgirio nugalėtojai*, 1410 m. liepos mėn. 15 d. atimtų iš priešų vėliavų ženklai plevėsuodami šioje mūsų kariuomenės šventovėje — yra geriausias Tavo karžygiškumo įrodymas.

Garbė Tau amžina!

Mes, vėl atgijusios dar jaunos Lietuvos karininkijos atstovai, minėdami šių garsiųjų kautynių sukaktį, atėjome čia pasididžiuoti Tavo, Didysis Karžygi, darbais ir Tave pagerbti.

Palaimink mūsų ginklą, kad jis būtų toks pat galingas mūsų priešams, kaip tavasai buvo Žalgirio kautynėse!

Pripildyk mūsų širdis tokia savo Tėvynės meile, kaip Tu kad ją mylėjai!

O Tavo dvasia lai amžinai esti mūsų tarpe! Ji bus mums vadovu mūsų darbuose: ji teiks mums stiprybės ir mūsų žygiuose!..

Tik su Tavim mes iškovojo nepriklausomybę;

Tik su Tavim ją ir apginti galėsime!

Tik Tavo, o Didysis Karžygi, dvasia nuves mus į mūsų sostinę Vilnių!

Garbė Tau, Didysis Vade!

Po šios kalbos orkestras, Laisvės varpai skambinant, groja Vytauto giesmę ir tautos himną. Paskui įvyko vėliavos nuleidimo apeigos ir žuvusiųjų dėl nepriklausomybės pagerbimas.

Vėliau buvo tęsiamas jungtinio orkestro koncertas.

Šiose visose iškilmėse karo muziejaus sodnely dalyvavo visa vyriausybė su J. E. Respublikos Prezidento pavaduotoju, ministru pirmininku J. Tūbeliu priešaky, kariuomenės vadovybė, aukštieji valdininkai, karininkai ir tūkstantinė minia piliečių, kurie tik apie 24 val. išsiskirstė.

Visos iškilmės buvo transliuojamos per radio.

Čia prie Laisvės paminklo VII. 15. įvyko iškilmingas Eglėkalnio (Žalgirio) kautynių minėjimas. (Ek. Kar. B-vės foto).

padėtas didelis Eglėkalnio mūsų paveikslas. Iš jo kairės pastatytas Vytauto Didžiojo biustas. Iš abiejų pusių pastatytos žvakidės, gėlės ir senoviški riterių šarvai. Čia prie Vytauto Didžiojo biusto pulk. Dirmontas ir pulk. Acukas padėjo Lietuvos karininkų vardu sidabrinį vainiką su Vyties ordeno kaspinu, o Kauno įgulos viršininkas, kaip karininkų atstovas, pasakė tokią kalbą, kitaip tariant, maldą:

Didysis mūsų Vade!

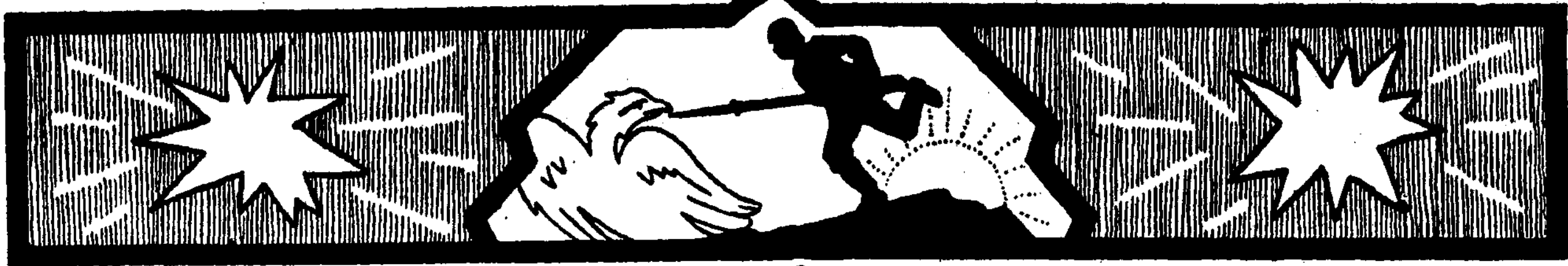
Tavo didvyriškos dvasios gavinama mūsų Tauta penkis amžius semiasi iš Tavęs sau stiprybę ir viltį tapti vėl tokia, kaip Tu buvai ją išaukštinęs.

Tavos dvasios sustiprinti Lietu-

Čia Tu parodei Lietuvos kariuomenės stiprybę, mokančią nugalėti ir geriausią anų laikų kariuomenę.

Čia Tu įtikinai savo priešus, kad Tavo vedamai Lietuvos kariuomenei kauti su galingiausiu priešu dėl savo mylimos Tėvynės gerovės ir

S a v a n o r i a i.

(Žr. „Kario“ 29 nr.).

IV.

Papasakoję bent kiek apie svetimų valstybių savanorius, paskirsime dabar keletą žodžių lietuviškų savanorių istorijai. Reikia pasisakyti, kad mūsų savanorių daigai siekia net XVIII amžiaus pabaigos, t. y., tų laikų, kai Lietuvos - Lenkijos valstybė pirmą kartą rusų, vokiečių ir austrų buvo apkarpyta, o jos etnografinėse (prigimtose) ribose pradėjo švaistytis svetimas gaivalas.

Kiek vėliau, t. y. 1794 metais lenkų šlėkta tarytum susiprato ir pirmą kartą nutarė prašyti savųjų, amžiais spaudžiamų, muzikų pagalbos. Deja, tai buvo toli nuo upės kranto skęstančio šauksmas... Ir kai skaitai anuos kruvinus mūsų istorijos puslapius, kai įvertini buvusią tais laikais padėtį, tenka tik gailėtis šviesesnių sukilėlių vadų menku reikaluose nusi-vokimu ir piktintis mūsų žmonių bergždžiai pralietu krauju.

Mat, tų pat XVIII amžiaus pabaigos lenkų ponų protingesnės galvos puikiai suprato, kad reikia nuo gausiai plūstančių priešų gintis... ne skystų bajorpa-laikių išblaškyta minia, o iš gausingų baudžiauninkų suorganizuota kariuomenė. Tam tikslui ir buvo išstumtas kovotojų priekin nemažas tėvynainis Kastiuška,

Kastiuška.

varšuviškis kurpius Kilinskis, o čia, Lietuvoje — šviesus ir doras žmogus, inžinerijos pulkininkas Jasinskis, Vilniaus universiteto profesorius, baudžiauninko sūnus Gucevičius ir net žydų kilmės, vėliau lenkų pakeltas į pulkininkus, kretingiškis - Berkas Josiele-wiżnia

Sukilėliai, palyginus, greit bent kiek susitvarkė ir paleido labai gražių obalsių į mūsų pavergtą kaimą. Tie obalsiai yra surašyti mūsų mokslininko Mykolo Biržiškos ir juose skambėte skamba pirmi, lenkų bajorų Lietuvos skurstančiam baudžiauninkui pažadėti, laisvės daigai.

Sukilėlių mestus obalsius palaikė anų laikų kunigija, pritarė jiems liaudis, o tie bajorai ir net vyskupai, kurie jiems priešinosi ar pasidavė rusams, tapo be jokio pasigailėjimo nužudyti.

Tokios griežtos priemonės suteikė 94 m. Lietuvos sukilėliams iškart gausios paramos iš Žemaičių, Sūdavos ir Aukštaičių. Ir jei vadai obalsius būtų ištesėję, tai kažin kaip ten dar išeitų... Bet juk mes gerai pažįstame lenkų šlėktuką! Jam tėvynė vaizduojas tik kaip blizgą rūbas, tuščias riksmas, vyno taurė ir nuosavas dvariukas... Pagaliau kaip čia, girdi, išlaisvinsi klopą; juk jis kone Dievo duotas aptarnauti savąjį nuskurėlį poniuką, jis, anot tų puskvailių, minia, botago reikalinga.

Dėl to sukilėlių vadovybėje kilo nesantaika, prasidėjo intrygos, liaudis pasijuto mulkinama, o kai kurie blizganti poneliai, užuot kovoti, ėmė lėbauti... Na, ir susilaukė, žinoma, tinkamo galo.

Vilnių, po žiaurių kovų, teko iškart rusams atiduoti, paskui pateko į jų nagus Aukštaičiai, toliau Varšuva, na ir savaime, Žemaičiai.

Gaila tik žuvusių mūsų vyrų, gaila našlaičių vaikų, gaila mūsų ne kartą iš lenkų ponų priežasties verkiančios Motutės — Lietuvos.

Šiaip ar taip kalbėsime, bet 1794 metų lietuvių savanorių kraujas nebeišpirko mūsų kraštui laisvės ir jis, išskyrus Suvalkiją, pateko į rusų caro verguvę.

V.

Po šių įvykių atsidūrė Lietuvoje 1812 metais Napoleonas. Jis irgi paskelbė mums „laisvę“ ir per tų pat lenkų ponų nagus ėmė mus į savo kariuomenę. Jam žlugus, XIX amžiui auštant, rusai tvirtai užgrobė ir Suvalkiją... Vadinas, likom be nuosavos gūžtos, be nieko — daug žiauresnėje, beteisėje padėtyje...

Praeina dar 18 metų, kitaip tariant, prisiartina 1831 metai. Prancūzijoje kyla nauja revoliucija, o jos bangos vėl plinta į visus Europos kraštus. Pasiekia jos, žinoma, ir ponų pavergtą Lietuvą... Taigi šie ne-naudėliai antrą kartą bando saviems reikalams mūsų liaudį išnaudoti... Atsiranda, mat, Lietuvoje lenkų generolai, atėjūnai: Gelgud ir Dembinski, kurie vėl meta pavergtai Lietuvos liaudžiai senus laisvės obalsius... Vadinas, vėl prasideda savanorių kova.

Tačiau jos pasėkoje lenkų ponams ateina galas. Jie netenka arti 3.000 dvarų, sumoka mūsų žmonių prakaito sąskaita kelioliką milijonų, o kas blogiausia, už-

daromas Lietuvos Vilniaus universitetas, atmainomas Lietuvos statutas ir po to paplūsta mūsų tremtiniai į tolimą Sibirą.

Tada, t. y. prieš 100 metų, liekasi lietuvaitei-baudžiauninkei anoji liūdna daina, kurios ir šiandien klausomės su geliančia širdimi...

— Ei, varge, varge — vargeli mano! —
Kada aš tave jauna išvargsiu...
O kad ašėjau viešu keleliu,
Mano vargelis vidury kelio...

Kiek šituose žodžiuose gilios tiesos paslėpta, rodo tolimesnių 30 mūsų žiauraus gyvenimo metų eiga... Reikia, mat, jai beteisei moteriai net „šimto brolelių, kad sumindžiotų josios vargelį, kad sukapotų šviesiais kardeliais“... Kitaip tariant, dar reikia 1863 metų savanorių sukilėlių kraujo.

Ir tiesa, Lietuvos laukuose pasirodo jau ne tik svetimi Lietuvai lenkai — vadai: Kolyško, Sierakov-

Lietuvių kova su maskoliais.

ski, bet ir mūsų žmogus — kunigas Mackevičius. Panevėžio miškuose bando užsidegti lietuviškasai gaisras, bet jis tampa žiauriausiai nuslopintas, o sukilimo gale statomos kartuvės, rusų karo teismų raudonieji stalai ir ten toli — Smolensko kelyje matyti ilgos tremtinių virtinės.

Lietuvos mergaitė dar gailiau nusiskundžia, nes toji šimtinė brolių „vargą mindžiojo, kardais kapojo“, bet anas vargelis „nieko nebojo“ ir kelio viduryje užsiliko.

Triskart per nepilną šimtmetį svetimų obalsių ir reikalų keliama mūsų liaudis, svetimų vedami mūsų savanoriai—svyruonėliai bergždžiai savąjį kraują liejo, bergždžiai nuo kulkos, durklo ir kartuvių žūdavo, bergždžiai apibėrė kapais Lietuvą, Rusijos katorgos kelią, Varšuvos priemiesčius.

Ir ne tie, kurių turtui ir patogumams apsaugotiėjo mūsų žmonės į mirtį ir į nelaisvę, išvadavo mus iš baudžiaivos vargų, o priešingo mums Muravjovo laikais caro Aleksandro II vadinamas vasario manifestas

Taigi pasakykit dabar, ar tasai mūsų savanorių kruvinas šimtmetis nėra pakankamas pavyzdys, kad už

svetimus idealus mirti — bergždžias, nedėkingas darbas, argi Lenkijos interesai, po kelių šimtų mūsų „bendro“ gyvenimo metų, nėra mums svetimi, o laisvinimo darbas, be plačių didžiulių gyventojų sluoksnių pritarimo ar ne virsta tuščiomis pastangomis?

Pagaliau, ypač pastarosios minties teigimui, tenka prisiminti visa tai, kas toliau vyko, ir apie ką aiškiai byloja šių metų vasario mėn. Kauno kapinėse palaidotas a. a. Rygiškių Jonas, o prieš jį daug seniau atsigulęs dr. Vincas Kudirka.

Juk 20 metų reikėjo tam, kad gimtų lietuviškieji pasiryžėliai „Aušros“ ir „Varpo“ laikų, dar 20 metų, kad mūsų liaudis susiprastų, dar 10 metų, kad ištiktų didysis karas, pagaliau, dar 4 metai jo nelemtų žiaurumų ir laisvės obalsiuose sveiko nusivokimo, kad... lietuviškojo kamieno savanoriai pirmą kartą pradėtų vykdyti Lietuvos valstybės nepriklausomybę.

Dabar mes matome, kad 50 savarankiško lietuviško darbo metų daugelį kartų pralenke 450 aklos verguvės, lenkinimo, rusinimo ir vokietinimo metų!

O tai juk didžiulis mūsų tautos istorinis patyrimas, geriausia jai pamoka!.. Juk ne kas kita, o tik pasėti dar XIX amžiaus pabaigoje lietuvių tautos ir kalbos atgijimo pradai, lietuvių sąmoninimo darbas, iš mūsų žmonių tarpo išstūmė anuos pasiryžėlius, kurie drįso griebtis 1919 metais ginklo ir kuriuos šiandien vadiname savanoriais.

Tad jie yra tas tikras „šimtas brolelių“ padėjusių lietuvaitei krašto atgijimo pradžioje „vargą paminti, kardais sukapoti“... Ir jų priešakyje stovėjo ne Chlevinskiai, Dembinskiai, Kolyškos, o toki pat lietuviškai kalbančių artojų vaikai. Jei ir buvo jų tarpe svetimo gaivalo arba šiaudadūšių, tai, nebijok, jie arba tupėjo ten kame šilčiau, aukščiau, arba jei dirbo — tai vien savo naudai.

Šit, vos keletas žodžių mūsų Lietuvos savanorių istorijos reikalui... Kiek tapo nuveikta jos paskutinės, atseit, ketvirtosios kartos, aš manau, visiems gerai žinoma, todėl čia ir nekartosiu. Antra vertus, kiek sunkumų toji mūsų savanorių karta nugalejo, kiek galvų jos dėl Lietuvos laisvės paguldyta byloja aiškūs, jau šiandien aptvarkyti karių kapai.

Vadinas, ne jos istorijos, o gyvenimo reikalais norėčiau dabar prabilti.

VI.

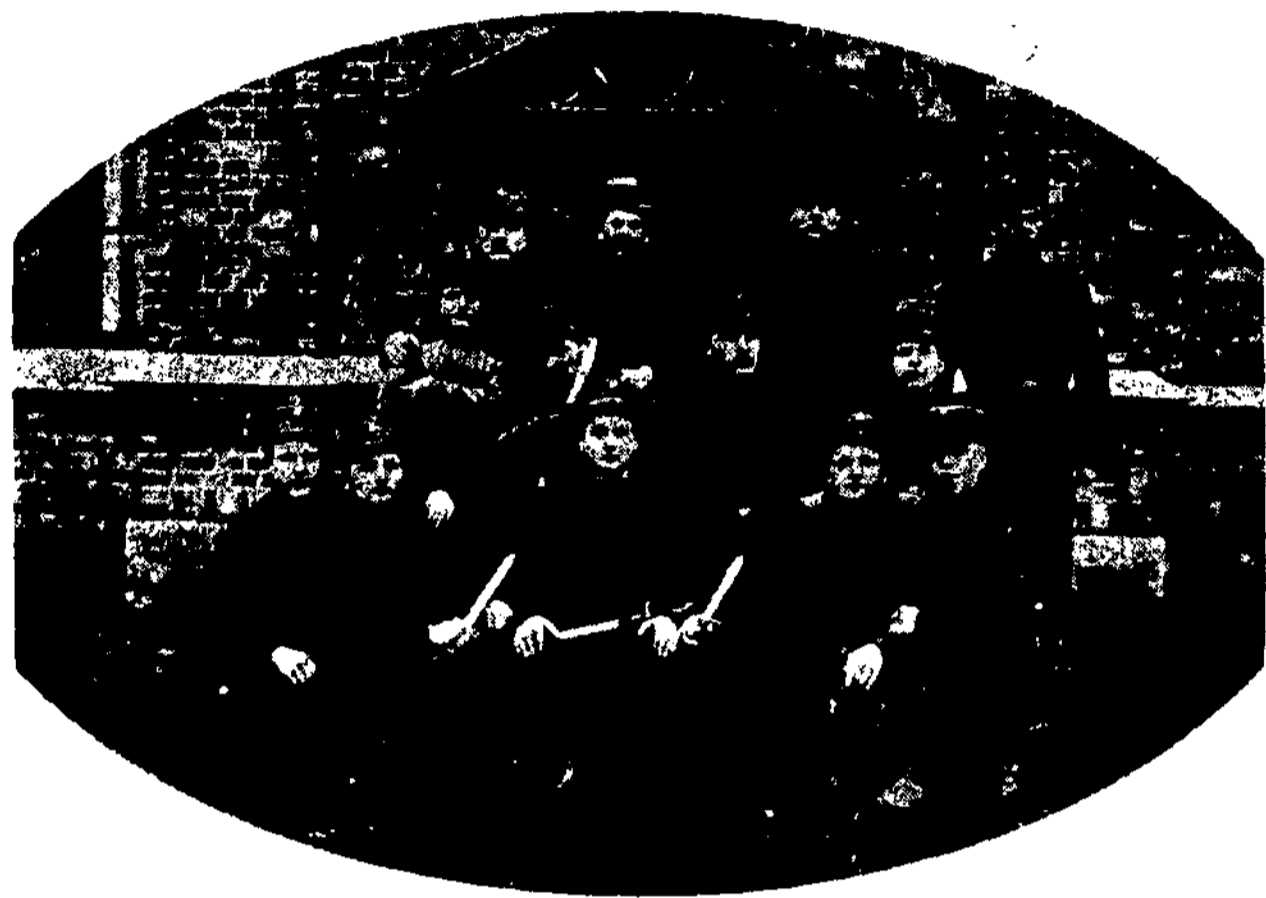
Kaip matote iš šių istorinių bruožų, savanoriai nėra kažin koks nepaprastas, iš dangaus iškritęs padaras. Pirmiausia, jie pareina nuo tautos, valstybės tokių pat žmonių, kaip ir mes patys. Antra — pagrindinis jų atsiradimo tikslas — kova dėl nepriklausomybės. Trečia — savanorių veiksmų pasisekimas pareina nuo tautos žmonių paramos ir organizuotumo.

Pirmojo samprotavimo aiškumui prisiminsim tą aplinkybę, kad ir 1794, ir 1830 metų sukilimams vadovavo ir juose dalyvavo daugeliu atvejų lenkai, vadinas, mums svetimi žmonės. O svetimai rankai ir svetimai galvai aišku su mumis nepakeliui.

Toliau, visų trijų ankstyvesnių sukilimų metu lenkai — bajorai kovojo dėl savo dvarų arba turtų laisvės, o ne dėl mūsų baudžiauninko išlaisvinimo. Vadinas, jiems laimėjus, lietuviai baudžiauninkai po senovei turi dirbti.

Pagaliau iš čia seka ir trečiojo samprotavimo vertė... Kadangi svetimi tuos sukilimus vedė, dėl savų reikalų kovojo, tai savaime aišku, kad mūsų žmonės jų ir nerėmė. Paramos gi neturėdami jie, žinoma, turėjo pralaimėti!

Bet kodėl vis tik jiems pavyko mūs bernelius svyruonėlius patraukti? Todėl, kad mūsų tėvai buvo veik visai neorganizuoti. Neturėdami tvirtos organizacijos, nesugėbėjo jiems ir priešintis. Aš pats, pavyzdžiui, labai gerai atsimenu tulo senuko vieną, itin mums įdomų iš 63 metų sukilimo laikų, atsiminimą.

Taip atrodė mūs savanoriai 1919 m. pradžioj.

Atjoja, girdi, kaiman „metežnikų“, atseit, sukilėlių kuopa, sugriebia viršaitį arba šaltyšių (mūsiškai seniūną) ir rėkia: „Duok pašaro, maisto, kitaip — pakarsim!“

Žmogelis bėga, pluša, renka, na, ir pasotina.

Sukilėliai — lenkpalaikiai dingsta — varu vieną antrą vaikina išsiveda.

Po valandėlės pasirodo maskolių dragūnų būrys... „Buvo metežnikai? — Buvo, poneli“ — „Davėt valgyti?“ — Davėm!.. A, davėt! Šaltyšių sušaudyti, o kaimą plėškite!..

Ir taip tas tęsėsi, kol abiem mūsų krašto priešams patiko...

Galų gale, kai kurie skaitytojai gerai, tur būt, atsimena, kiek mums 1919 metais kainavo aukų, kol tvirtai susiorganizavome ir atgijusios valstybės reikaluose susivokėme? Aš net noriu manyti, kad tik organizacijos darbui įpusėjus, sugebėjome gąsingus priešus iš savojo krašto lauk išvyti. O kad krašto organizuotumas nuo žmonių švietimo pareina, apie tai byloja, rodos, kiekvienos tautos istorija ir nėra mažiausio reikalo čia įrodinėti.

Pagaliau, iš to viso, tiesą pasakius, aš norėjau padaryti vieną labai svarbią išvadą, būtent: *savanoriai yra mūsų žmonės, mūsų broliai, kovoje dėl mūsų geresnės buities, vadinas, jiems žuvusiems ir likusiems, taip pat priklauso dalis tautos dėkingumo.*

Bet jei naturalus dėkingumas uždeda krašto gyventojams kai kurių dėl savųjų savanorių pagarbos, meilės ir paramos pareigų, tai likę gyvi savanoriai taip pat nėra nuo tųjų pareigų laisvi.

Pirmoji, aš manau, mūsų pareiga nenustoti dirbti arklų, plunksna ar kitu darbo įrankiu tiek pat, kiek kadaise dirbome kardu. Kitaip tariant, kokio darbo

taikos metu savanoris savam ar šeimos pragyvenimui nesiimtų — jis turi būti darbštumo ir ištvermės pavyzdys.

Antroji mūsų pareiga — vieningai laikytis krūvos ir kitas kitą nelaimėje gelbėti. Vadinas, kas bent kiek geriau apsirūpino, teneužmiršta savanorių organizacijos, tegyvena jos reikalais ir tepadedą gyvenime silpnesniems draugams taip, kaip jis tatai darė kautynių lauke.

Dėl trečios pareigos aš nekalbėsiu, nes manau, kad mūsų savanoriai paliko tie patys, kaip buvo 19 metais, tai yra jie savarankiški, asmeniškumoje įsitikinimuose tvirti vyrai, jie moka kitus gerbti, kad juos gerbtų ir, pagaliau, jie nesizemina ir nesididžiuoja, visada atsimindami, kad kautynėse ir vadas ir eilinis — tos pat lietuvaiteš motutės — sengalvėlės vaikai.

Kai dėl savanorių draugovės rinktinių organų, tai būtų gera, kad jie ne tik gyviems savanoriams padėtų, jų gyvenimą stropiai sektų, bet neužmirštų ir mirusių pagerbti. Aš manau, kad bendro savanoriams paminklo reikalas jau pribrendo... Be to, skaitau, kad ir kukliausias paminklas ne tik savanorio šeimai būtų malonus, bet ir pati apylinkė, po 50 — 100 metelių, galėtų pasigirti: „Va, kiek vyrų mes davėm Lietuvos valstybės atstatymui!“

Paskutinis klausimas — tai atsiminimai, fotografijos ir kovų dokumentai. Turiu pasisakyti, kad tai be galo svarbi medžiaga.

Juk 1919 — 20 metai ateities Lietuvai bus itin svarbūs, ypatingo dėmesio verti, nes jais kraštas pradėjo savarankiškai gyventi...

Šiuo atveju tinkamai savanorių organų surinkta ir sutvarkyta medžiaga didelį turtą įdės į Lietuvos kultūros lobyną.

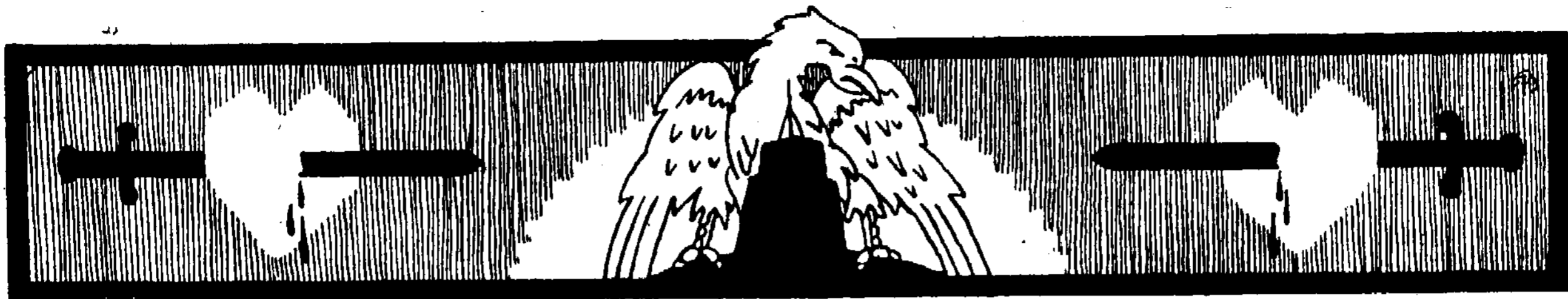

Po audringų kautynių.

Tai keletas paskubomis surinktų minčių mūsų savanorių reikalui. Būčiau laimingas, kad mokslo ir darbo savanoriai priimtų į savo tarpą ir ginklo savanorius, nes juk jie to pat lietuviško kamieno vaikai ir taip pat Lietuvos naudai dirbo.

Pagaliau manau, kad ne vienas jų jau toje srityje dirba ir savojo ginklo — savanorio vardo nepažemins, nes juk savanorio obalsis — ne tušti žodžiai, o net menkiausioje gyvenimo srityje — rimtas ir nuoseklus darbas!

Ats. gen. št. plk. ltn. S. Zaskevičius.

1 pėst. D. L. K. Gedimino pulko orkestro istoriška apžvalga.

Pulko orkestro steigimu susirūpinta jau 1918 m., bet dėl nepalankių aplinkybių šis klausimas buvo atidėtas.

Dar 1918 m. lapkričio mėn. būdamas Panevėžy kapelmeisteris Juozas Gudavičius sužinojo apie sumanymą steigti Vilniuje 1 pėst. pulką. Tuo tikslu pasiuntė laišką M. Šleževičiui (buvusiam minist. pirmininkui), kad jį priimtų į kariuomenę ir pavestų jam suorganizuoti 1 pėst. pulkui orkestrą.

Kun. A. Kaributas Skinderis.

Į kariuomenę jį priėmė. Bet įsakymą atvykti jis gavo 1919 m. vasario 10 d.

Vasario 12 d. J. Gudavičius atvyko į Alytų, kurį kitą dieną užėmė bolševikai. Ištrūkęs iš bolševikų, vasario 24 d. atvyko į Marijampolę, kur buvo pulko štabas. Bet čia nerado nei muzikantų, nei instrumentų, nei tam tikslui skirtų lėšų. Tada jis išvyko po Lietuvą ieškoti muzikantų ir instrumentų. Jo kelionės tikslas davė geras išdavas. Nuvykęs į Žemaitiją, rinko savanorius—muzikantus arba prašė žmonių, pas kuriuos buvo muzikaliniai instrumentai, paskolinti pulkui.

1 pėst. pulko orkestrui padėjo kartinį akmenį gerbiamas Stulgių klebonas, kun. Antanas Kaributas Skinderis (dabar Kražiuose). Kapelmeisteris J. Gudavičius, atvykęs į Stulgius, papasakojo kun. Antanui Kaributui Skinderiui apie savo kelionės tikslą ir tas blogas sąlygas, kuriose tenka jam steigti 1 pėst. pulko orkestrą. Kun. Antanas Kaributas Skinderis Stulgiuose turėjo mažą orkestrą. Būdamas geraširdis ir atjausdamas sunkią besikuriančios valstybės būklę, paaukėjo 1 pėst. pulko orkestrui devynius in-

strumentus ir sutiko išleisti vieną muzikantą savanoriu.

Tie devyni instrumentai buvo mūsų dabartinio orkestro daigai ir didelis pulko turtas. Juozas Gudavičius, gavęs tokią dovaną ir, be to, surinkęs 18 savanorių (tarp jų buvo keletas su nuosavais instrumentais), grįžo į Marijampolę.

Pirmieji savanoriai buvo šie: 1) Antanas Gudavičius, 2) Jonas Tamulevičius, 3) Antanas Laurinavičius, 4) Aleksandras Gedminas, 5) Juozas Jovaiša, 6) Juozas Mozeris, 7) Stasys Butkevičius, 8) Pelikšas Gudaitis, 9) Stasys Trumpaitis, 10) Stasys Bumbulas, 11) Stasys Dabšinskas, 12) Pranas Ambrazevičius, 13) Juozas Kinka, 14) Mikas Kudrevcovas, 15) Albertas Bakšys, 16) Antanas Kimeris, 17) Kudžma ir 18) Juozas Urbanavičius. Gegužės mėn. dar prisidėjo du savanoriai: Barauskas ir Šimaniukas.

Šie savanoriai buvo įvairaus išsilavinimo muzikoj: mokėjo griežti be gaidų 2; iš gaidų silpnai 3; ir gerai griežė 1. Iš šių žmonių buvo sudaryta muzikantų komanda ir paskirtas viršila Juozas Kinka.

Buvo darbo, kol išmoko griežti keletą dalykėlių. Pirmiausia buvo mokama himnas, maršai, šokiai ir bažnytiniai veikalai. Pirmąjį iškilmingą maršą per parodą orkestras griežė kovo 27 d. Marijampolėj. Žygiuojant iš Marijampolės į frontą (į Alytų) kovo 30 d. orkestras mokėjo griežti 3 maršus ir himną.

Iki Velykų orkestras suspėjo išmokti visus šokius ir per Velykas griežė pirmame šokių vakarėly. 1919 m. pulko dalyvavimas kautynėse su bolševikais ir kilnojimasis iš vietos į vietą trukdė orkestro pratimams ir paruošti geresnių dalykų buvo sunku. Ilgiau sustojus Vyžonėlėse iš tų pačių orkestrantų buvo organizuotas choras. Choras mokėjo giedoti: Šviesias mišias (Tercija M. Haller), „Gedulingas mišias“ (J. Gudavičius „Requiem“) ir keletą dainų dviem ir trimis balsais.

Pirmieji 1 p. D. L. K. Gedimino pulko griežikai.

Bermontininkus bevejant, Tauragėj sustojęs orkestras 1919 m. gruodžio 25 d. padarė pirmą koncertą. Kitas koncertas įvyko Šveksnoje 1920 m. sausio 1 dieną.

1920 m., sustojus Alytuje ilgesniam laikui, orkestras buvo žymiai patobulintas, bet vėl ištiko didelis smūgis. Rugsėjo 20 d. Nočioje iš netyčių lenkų raitininkai užpuolė pulko dalis stovykloj ir orkestras neteko 10 instrumentų, 2 bugnų ir 2 muzikantų, kuriuos lenkai paėmė į nelaisvę.

Buvo ir laimėjimų. Orkestras paėmė karo grobio: atimta iš bolševikų 25 instrumentai, o iš bermontininkų 9. Toks žymus instrumentų kiekis padidino jėgas; orkestras padidėjo iki 54 žmonių.

Pulkui orkestras turėjo didelės reikšmės: jis pakėlė kovotojų nuotaiką, lengvino kareiviams nuovargį tolimuose žygiuose, stiprino dvasią į pasiryžimą, griežė bažnyčioj per pamaldas ir t. t. Laidojant žuvusius dėl nepriklausomybės bei mirusius karius, atiduodant paskutinę pagarbą, grieždavo gedulingą maršą. Tatai klausytojams sudarydavo šiurpulingą išpūdį ir ne vienam išsispausdavo akyse ašaros. Be to, kapelmeisteris J. Gudavičius parašė signalą „pavojui“ ir išmokė muzikantų komandoje trimičius. Pavojui buvo nustatyta toki tvarka: „Kuomet greit reikia kariškiams rikiuotis, jiems esant mieste, siunčiamas štabo trimičius, kuriam sutrimitavus „Vyrs į vyrą, petys į petį, į eilę stok, į eilę stok!“ visi kuo greičiausiai privalo atvykti stovyklon ir pilnoje tvarkoje stoti dėl mūšio rikiuotėn“ (įsak. pulkui 1919 m. kovo mėn. 23 d.).

Orkestro steigimui nebuvo lėšų, bet jis buvo įsteigtas. Tai nuopelnas kapelmeisterio J. Gudavičiaus,

kun. Ant. Kaributo-Skinderio ir savanorių muzikantų.

J. Gudavičius ne tik mokė griežti svetimus veikalus, bet komponavo ir savo kūrinėlius, kurie greit paplisdavo pulke. Labiausiai mėgiama kareivių ir civilių buvo jo kompanuota daina, kurią kareiviai dainuodavo eidami į frontą, pritariant pulko orkestrui: „Pirmyn, narsus lietuvi!“ (karininko Jackaus — žodžiai).

1919 m. pulke buvo įsigalėjusios rusiškos dainos, į lietuvių kalbą išverstos ir dainuojamos rusiškoms melodijomis. J. Gudavičiaus dėka jos buvo pašalintos.

1920 m. Alytuje jis išmokė mokomąją kuopą dainuoti: „Kur lygūs laukai“, „Nebeužtvenks upės bėgimo“, „O kur gi tu, mano bernužėli“ ir kitas.

Tos dainos labai buvo mėgiamos, nes skambios ir gerai galima eiti į koją. Baigę mokomąją kuopą dainininkai išsiskirstė po visą pulką, ir tos dainos buvo dainuojamos visose kuopose.

Kun. Antanas Kaributas Skinderis gerbiamas ne tik mūsų, gediminiečių, bet ir visos lietuvių tautos; jis jau seniai pažįstamas iš literatūros, kaip daugelio knygų autorius, Žemaitijos knygnešių šelpėjas ir įvairių labdaringų draugijų duosnus rėmėjas. Jis savo kilmę išveda iš D. L. K. Gedimino giminės.

Garbė pirmajam orkestro organizatoriui, kapelmeisteriui Juozui Gudavičiui, kun. Antanui Kaributui Skinderiui ir pirmiesiems savanoriams muzikantams!

VI. P-kas.

Lietuvos raitininkai Stepono Batoro laikais.

Visus savo karingus sumanymus Lenkijos ir Lietuvos karalius Steponas Batoras vykdė su pagalba samdytos kariuomenės, kuri buvo daugiau mokyta, išmiklinta. Tada nekreipė dėmesio į tautybę, kalbą, tikybę bei jų išsilavinimą. Jis pertvarkė raitelius vengrų pavyzdžiu. Tatai liudija įsakymas, duotas Steponui Belinskui 1577 m. gegužės 7 d.

Batoras reikalavo, kad šarvai būtų tinkamai nukalti iš geležies arba vario, kad raitelis turėtų šalną, geležinius rankogalius, ietį, kardą, pistoletą prie balno, o visokių pagražinimus paliko kiekvieno nuožiūrai. Heidensteinas sako, kad vieton turkiškų didelių balnų, įvedė mažesnius ir lengvesnius balnus.

Saksonijos pasiuntiniai, 1577 m. atvykę į Malburgą, matė Lietuvos raitelius. Buvo trys būriai. Pirmasis apie 100 arklių, papuoštas, žibąs sidabru bei auksu. Kariai buvo žiedų bei skardos šarvuose, su didesnėmis bei mažesnėmis ie-

timis; kai kurie turėjo saidokus ir vilyčias.

Dešiniame sparne jojo stiprūs vyrai — tarnai su mažesnėmis ietimis, kuriomis mūšio metu gąsdindavo prieš arklius.

Tarnai turėjo ant galvų baltus šalmsus, plunksnomis papuoštus. Karių skydai buvo pagražinti gervių plunksnomis. Jų galvos buvo apdengtos geležiniais šalmais, o nosys geležinėmis juostelėmis.

Būrio priešakyje jojo trimičiai su maža fleita ir bugninkais su bugnu.

Antras būrys apie 250 arklių jojo apie 300 žingsnių paskui. Arkliai buvo apdengti vilkų arba leopardų odomis, kai kuriems buvo pritaisyti erelių sparnai.

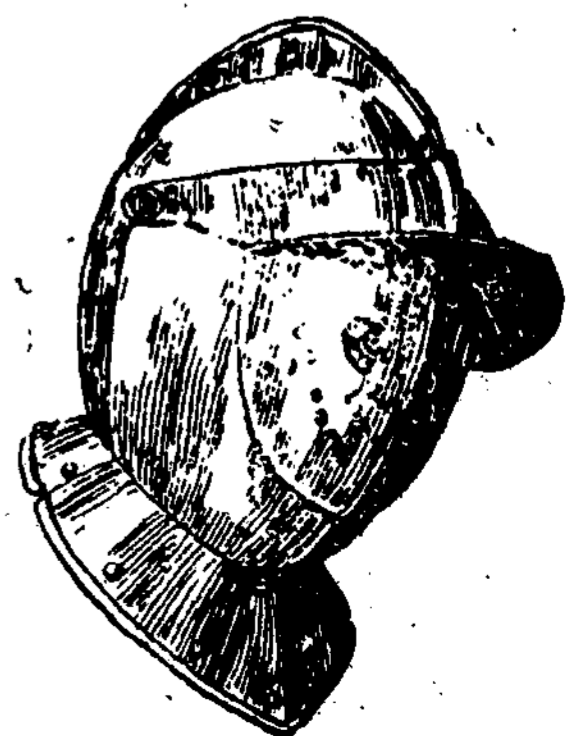
Raitininkai dėvėjo vielos marškinėlius, skardinius šarvus.

Kautynėse vartojo — ietis su vėliavėlėmis, keturkampius skydus, kirvius su ilgais kotais bei trumpus kirvukus.

Tretysis būrys taip pat turėjo — ietis, skydus, šarvus ir pailgas audonas arba kitų spalvų vėliavėlės. Prie raitininkų stovėjo su ilgais šautuvais šauliai, kurie, reikalui esant, sėdėdavo ant arklių, užpakalyje raitelių.

Visi trys būriai rikiavosi lygiame lauke trikampiui.

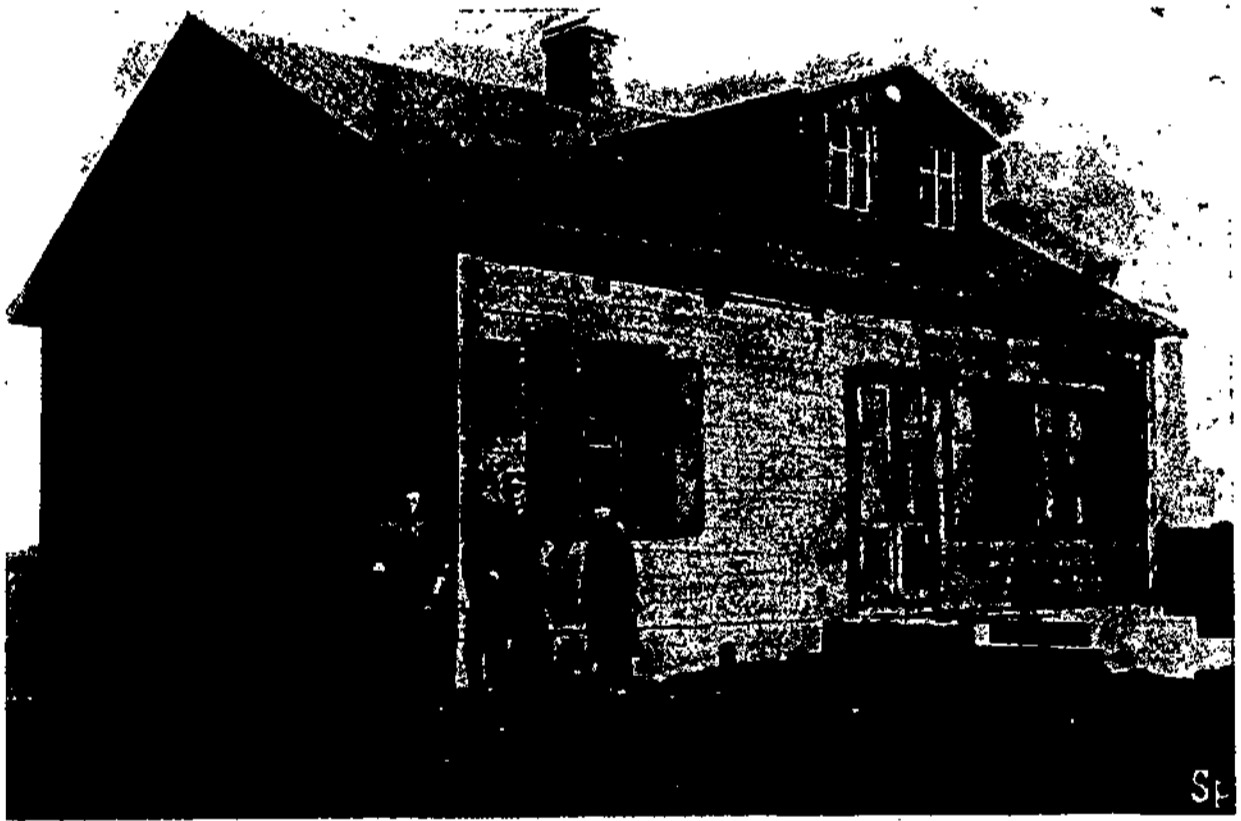
K. J. Vaišnoras.

Mūsų naujakuriai.

Jau nuo 1919 m. yra dalinama mūsų savanoriams, žuvusių karių bei partizanų šeimoms, bežemiams ir mažžemiams žemės sklypai. Gavę sklypus, gauna iš vyriausybės dar ir paramos ūkiui įsikurti, būtent, paskolos miško medžiagai (trobesiams pasistatyti), sėjai ir inventoriui įsigyti. Ši paskola savanoriams ir žuvusių karių šeimoms pagal naują žemės reformos įstatymo pakeitimą bei papildymą (ši pavasarį) iki 2.400 lt. paverčiama pašalpa.

Dabar įdomu pažiūrėti kaip mūsų naujakuriai kuriasi gautuose savo sklypuose. Ypač žymią pažangą galima matyti naujakurių kūrimosi gyvenime per paskutinius dvejus metus (1928 — 1930 m.). Didžiausią pažangą naujakuriai padarė trobesių statyme. Taip pat žymiai padaugėjo ir gyvulių, išskyrus avis, kurių skaičius net sumažėjo. Iš dalies tai įvyko dėl 1928 m. nederliaus, bet svarbiausia dėl nepatogumų. Mat, naujakuriai gyvena vienkiemiuose ir neturi kur avių ganyti, todėl jų laikymas neišsimoka. Arklių nežymiai padaugėjo, o kai kuriose vietose net sumažėjo. Dėl arklių naujakuriai taip pat pastebėjo, kad galima žemę išdirbti ir su mažesniu skaičiumi. Todėl daugiausia dėmesio pradėjo kreipti į raguočius, kurių skaičius žymiai didėja.

Naujakurio savanorio gyvenamas namas (dar nebaigtas įrengti).

Kadangi nuo pirmųjų mūsų nepriklausomybės metų iki 1929 m. imamai yra išdalyta naujakuriams žemės 322.571 hektaras ir minimą skaičių gavo 34.299 naujakuriai, tai vidutiniai vienam naujakuriui tenka apie 9,4 ha. Be to, tame plote yra šiek tiek nedirbamos žemės (keliai, grioviai), pievų, ganyklų, tai vidutiniai vienam naujakuriui užtektų vieno arklio, kai tuo tarpu, ypač senesnieji, išlaiko net daugiau kaip po 2 arklius. Kai kuriems, valdantiems pilnus sklypus, tenka net po 3 ar 4 arklius. Šitoks arklių skaičius perdidelis ir neišsimoka. Tuo būdu mūsų naujakuriai palengva prieina išvados, kad vietoj arklių geriausia didinti raguočių skaičių.

1920 m. pradėjo naudotis gautąja žeme 299 naujakuriai, 1921 m. — 1.105, 1922 m. — 1.165, 1923 m. — 958, 1924 m. — 5.240, 1925 m. — 8.797, 1926 m. — 6.976, 1927 m. — 4.013, 1928 m. — 2.071 ir 1929 m. — 2.016 naujakurių.

Dabar pažiūrėsime į duomenis kokią pažangą naujakuriai padarė nuo 1928 m. sausio 1 d. iki 1930 m.

sausio mėn. 1 d. (Tie duomenis liečia pradėjusius kurtis 1920 — 1927 m.). 1928 m. pradžioj visi naujakuriai turėjo 48.404 trobesius, o jau 1930 m. tie patys naujakuriai turi 63.535 trobesius. 1928 m. arklių turėjo 36.806, o 1930 m. 38.980. Raguočių gyvulių 1928 metais turėjo 42.211, o 1930 m. — 46.720. Kiaulių 1928 metais turėjo 37.593, o 1930 m. — 46.794. Avių — 1928 metais 29.602, o 1930 m. — 23.227.

Naujakuriai, gavusieji žemės 1919 — 1922 m., yra įsikūrę net aukščiau, negu vidutiniškai, o vėliau gavusieji kol kas yra įsikūrę žemiau, negu vidutiniškai, bet dideliais žingsniais artinasi prie vidutinio įsikūrimo laipsnio. Be to, ne visi naujakuriai vienodai kuriasi. Yra naujakurių, gavusių 1920 m. žemės, ir dar neturinčių nė vieno trobesio, bet yra ir tokių, gavusių žemės 1928 m., ir jau turinčių visus trobesius. Pav., gavusių žemės 1920 — 1927 m. iš 28.556 naujakurių 1928 m. turėjo visus trobesius 4.005 naujakuriai, o 1930 m. — 8.176. Iš to naujakurių skaičiaus 1928 m. neturėjo nė vieno trobesio 5.337 naujakuriai, o 1930 m. tik 3.454.

Turint galvoj, kad naujakuriai mažai gauna paskolų ūkiams kurtis, tenka pabrėžti, kad naujakurių kūrimasis yra patenkinamas.

Dabar pažiūrėkime kaip savanoriai yra aprūpinami žeme. Ligi 1930 m. sausio 1 d. yra gavę žemės iš viso 8.110 savanorių. Šiais metais dar yra gavusių žemės apie 150 savanorių. Lieka dar neaprūpintų apie 1.240 savanorių, be to, dar 220 Lietuvos karo invalidų ir 73 žuvusių karių šeimos.

Nuo 1919 m. iki 1926 m. pabaigos gavo žemės 28.556 bežemiai; jų tarpe 5.007 savanoriai. Per vienerius metus vidutiniškai gaudavo po 623 savanorius ir 2.847 bežemius. 1927 — 1929 m. žemės gavo iš viso 5.743 bežemiai; jų tarpe 3.103 savanoriai. Tad vidutiniškai išcina po 1.038 savanorius ir po 880 nesavanorių metams. Dar žemės skirstymui teks apie 40.000 ha. 1931 m. dvarų parceliacija maždaug bus baigta.

Ligi 1926 m. pabaigos savybės (nuosavybės) dokumentų buvo gavę tik keli šimtai savanorių, o 1927 m. jų išdavimas buvo pagreitintas ir dabar savanorių didžiama tuos dokumentus jau turi.

St.

Nepavydėkime „Kari“.

Kiekvieną savaitę gauname „Kari“. Gavę paskaitome ir padedame jį gulėti. Nelaikykime jį kur nors užmestą užkampyje ar kitur. Daug geriau padarysime, kai duosime ir kitiems skaityti. Nepavydėkime ir kitiems suteikti kariškų žinių. Gal kitas ir labai norėtų užsiprenumeruoti „Kari“, bet neturi lėšų. Duodami kitiems skaityti atliksime didelį darbą. Kiekvienas, pamatęs geriausią žurnalą „Kari“, būtinai kitais metais jį užsiprenumeruos. Tuo padarysime naudingą darbą.

Liudas Jančiauskas,
„Kario“ skaitytojas.

Jonas Koris.

Nuotrupos iš 1919 — 1920 metų.

I.

Kas mūs brangiąją tėvynę
nuo įvairių priešų gynė,
kas užstojo josios laisvę,
kas kraujais jos žemę laistė?
Visi žino — drąsiai, noriai
Guldė galvas savanoriai!
Lupo lenkus kiek galėjo,
bolševikus nugalėjo
ir bermontininkams kliuvo...
Et, bendrai daug niekšų žuvo.
Apie vieną savanorį
drąsų vyrą — Joną Korį
pasistengsiu aprašyti —
netingėkit paskaityti.
Kai tiktai tėvynė mūsų
savo ištverme ir triūsū
ėmė laisvę sau vaduoti
ir skriaudėjams kailin duoti,
tuo metu ir Jonas Koris
tapo pirmas savanoris.

II.

Graudžia patrankos perkūnu,
sprogsta sviediniai tarp dūmų;
iš šaknų medžius išrauna.
Nė mažiausio kokio gyvio,
lyg jau būt visi išmirę.
Bet geriau jei pažiūrėsi,
tai gal būt ir pastebėsi,
kad nuo sviedinio duobėje
mūsų vyrai prisišlieję
su kulkosvaidžiu tarškėna
ir bombosvaidį gabena.

III.

Drąsiai lekia Koris šuoliu
Ir į apkasus įpuola.
Ir štai priešams švaisto mirtį
kam su buože duoda kirtį,
kam su durtuvu pataiko:
priešams karšta — neišlaiko;
apkasuose suirimas
vieni baimėję bėgti ima,
kiti rankas kelia, šaukia —
„My juš zdajemsia, palauki!..“
Koris lupa kol pailsta,
o kai „zdajemsia!“ išgirsta —
liaunasi ir apsidairo,
nes beginklio mušti gaila.
Štai po mūšio jis ne vienas:
trys patrankos, molio sienos,
du kulkosvaidžiai dar sveiki,
išmėgina — puikiai veikia,
o aplinkui priešų krūvos
kur nuo smūgių jojo žuvo.
O gi apkasų kartėje —
penki lenkai prisišlieję
baisiai bailiai aimanuoja,
o Koris nusikvatojo...

IV.

Mūšio trūkšmas jau nutilo.
Savanoriai mūs įšilo,
čia savuosius tuoj suskaitė
pasirodo — visi sveiki,
tiktai trūko vieno Korio
mylimiausio savanorio.
Ėmė jį visi ieškoti,
apie jį visaip spėlioti:
— Gal ir velnias jį papynė
Lįst vienam kur į klampynę...
— Gal kur sužeistas vaitoja,
Ar lenkai kur nors jį tvoja...
Jo draugai visaip protavo,
kai kurie ir pasvyravo:
— Negi kvailas Koris būtų,
kad taip paprastai ir žūtų,

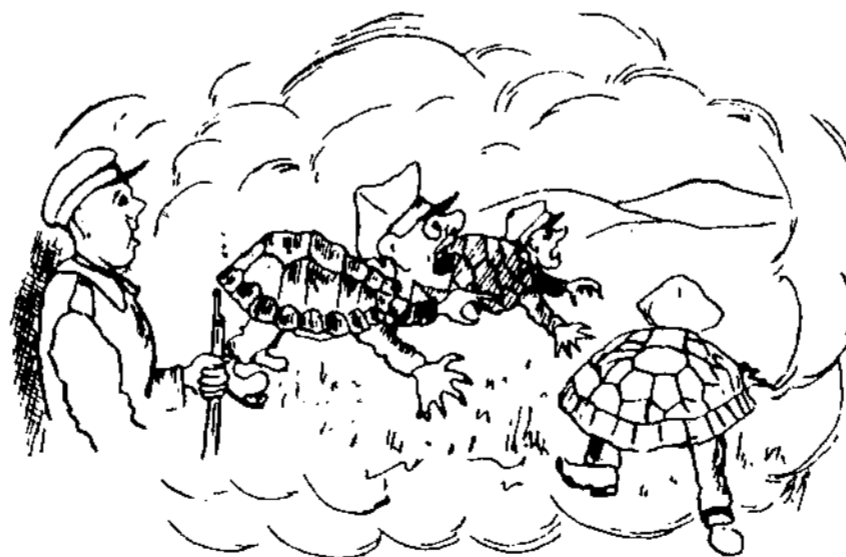
gal kur nors dabar tarp lenkų
įsismaginęs juos tranko...
Dar kažinkas išsižiojo,
bet staiga tuojau sustojo,
nes pamatė visus penkius
su iškeltom rankom lenkus.
Paskui jų Koris žygiuoja
ir kažką linksmi niuniuoja...

V.

Apkasuose po kautynių
savanoriai į virtinę
atsigulę šiauduos ilsis,
nes kiekvienas jų pailsęs
ramiai miega ir sapnuoja
apie būsimą rytojų...
O per miegą veidai šypsos,
nes sapnuoja, kad jau grįžta
išvadavę brangią laisvę
kur tiek daug kraujais ją laistė.
Tik sargyboje prie sienos
savanoris Koris vienas
atsišlijęs plačiai žiūri.
Rankuose suspaudęs turi
šautuvėlį užtaisytą,
dvi granatos prikabintos
prie jo diržo dėl lenkiūkščio.
O aplinkui nyku, tuščia,
tiktai naktis tamsa gaubia;
tartum užlinguoti nori
mūs sargybos savanorį.
Ir iš tikro, Korį lauke
baisiai nuovargis jį traukia:
akis lipdo saldus miegas,
bet jis priešinasi, stiebias
ir atidžiai tamson žiūri,
bet jėgų visai neb'turi;
akys merkias, galva svyra,
realybė nyksta, dyla...
Štai užsnūsta... Sapnų skraistė
supa, pina, burtais švaisto...

VI.

Koris mato — platus laukas...
Kažkokie vežliai rėplioja:
Keistos galvos išsižioję;
Švilpia, kaukia, staugia, klykia:
„A, panovie, juš matyti!..“
Ir Koris čia dirst į šalį
Kiek akis matyti gali —
Mato kalnas tolumoje.

O vežliai sparčiau dar triusia:
Vienas kitą lenkia, šliaužia.
Kažikur perkūnas griaudžia
ir nutyla... Tuščias laukas...
Tamsu, nyku. Lekia kaukas...
Tolumoj apuokas kiauksi...
Pelkėje lyg kažkas pliauškia...
Ir va lenkas atsiranda —
pamegdžioti Korį bando:
kiša jam panosin špygą...
Koriui, lyg skaudžiausia liga,
lyg diegliais badytų šoną...

Baisiai nori jis tą „poną“
apdaužyt, bet nepajėgia,
jį apleido visos jėgos.
Sąnariai jo, lyg sustingę —
Niekais norai jo aistringi...
Jis iš pykčio vos neverkia,
bet va štai... akis pramerkia...
Jis prabunda... Realybė!..
Šaltą tutą nosim jaučia...
Kaip prieš sapną vėjas kaukia.
Miega jo draugai šiauduose,
vienas jų prabudęs kosti...

VII.

Rytas. Tuoj visi nubudo,
nes miegoti jau nubodo.
Apkasuose darbo imas.
Vieno štai suplyšęs klynas
ir todėl jis, lyg siuvėjas
lopo kelnės pasidėjęs,
kitas plauna žaisdą sprande,
trečias durtuvą galandą...
O Koris jiems sapnu savo
liūdną vaizdą pranašavo.
Priešų pusėj irgi tylą,
siaura juosta dūmai kyla;
lenkai pusryčius mat virė
kokią buizą arba tyrę.

Jų sargybinis sėdėjo
ir sau batą žiūrinėjo,
žaidė gal iš nuobodumo,
arba šiaip sau iš žioplumo...

VIII.

Apie Korį daug rašyčia,
visus žygius suskaityčia,
bet redaktorius jau pyksta,
skruostai rausta, ūsas krypsta —
Girdi, gana peckelioti,
reikia saiką pridaboti...
Na, tiek to. Dar pora žodžių
apie Korį jums padrošiu.
Koriui į namus sugrįžus —
Jo krūtine puošė kryžius.
Gavo ūkiui derlią žemę,
o dabar ten turtus semia:
Spės pavasaris išaušti —
Nėra laiko kada snausti,
Koris aria ir akėja,
pūrioj žemėj grūdus sėja,
o kai rudenio sulaukia
linksmi pradalgėlę traukia.
Žiemos šalčiai kai ateina,
pas Korius kaimynai eina,
(Mat Koris jau turi žmoną
darbščią, žvalią ir raudoną,
net vaikučiai du bėgiojo...)
Koris žygius pasakojo
apkasuose kaip gyveno,
kiek belaisvių atgabeno,
kokie baukštūs lenkai buvo,
kiek nuo jojo smūgių žuvo...

Benerumša.

KARIUOMENĖS

GYVENIMAS

I atsargą.

III karo apygardos štabo viršininkas pulkininkas Jonas Laurinaitis Respublikos Prezidento aktu apdovanotas Gedimino ordenu III laipsniu ir, jam pačiam prašant, paleistas į atsargą.

Paskyrimas.

Atskiros artilerijos grupės majoras Jasiulaitis paskirtas kariuomenės inspekcijos artilerijos skyriaus viršininku.

Kap. Petras Jurgelevičius,

uolus „Kario“ bendradarbis nuo 1919 m. P. Jurgelevičius yra gimęs Amerikoje. 1914 m. buvo parvykęs su tėvais į Lietuvą paviešėti, bet prasidėjus didžiajam karui, nebegalėjo grįžti į Ameriką. 1919 m. pradžioje stoji savanoriu į Lietuvos kariuomenę, baigė karo mokyklos 2 laidą ir tarnavo Lietuvos kariuomenėje iki šių metų birželio 17 d., kai buvo, jam prašant, paleistas visai iš

karinės, kaip Amerikos pilietis. Šį rudenį žada išvažiuoti į Ameriką. Be „Kario“, bendradarbiavo „Mūsų Žinyne“, „Karde“, „Trimite“, „Lietuvos Aide“, „Skautų Aide“ ir k. Jis įkūrė lietuvių skautų org-ją ir parašė 6 skautiškas knygas. Žada ir gyvendamas Amerikoje pasilikti „Kario“ bendradarbiu.

Kaip mūsų kariuomenės dalys minėjo Žalgirio kautynes.

Liepos 15 d. visa Lietuva minėjo prieš 520 metų įvykusias Žalgirio kautynes, kuriose Vytautas Didysis amžinai sutriuškino kryžiuočių galybę. Iškilmingiausiai jas minėjo mūsų kariuomenės dalys.

Iš pat ryto dalių kareivinės pasipuošė vėliavomis. Vietos dalys nuėjo iškilmingoms pamaldoms į savo igulos bažnyčias, o kitos jas atliko aikštėse. Dalių kapelionai, po pamaldų, pasakė pamokslus, primindami Vytautą Didįjį ir Žalgirio kautynių reikšmę Lietuvai.

Vėliau dalys išsirikiavo aikštėse paradui. Dalių vadai taip pat savo patriotiškose kalbose priminė Vytautą Didįjį, Žalgirio kautynes ir jo pasėkas. Po kalbų buvo sušukta valio už Nepriklausomą Lietuvą ir orkestrai sugrojo Tautos himną.

Dalys, pro savo vadus praėjusios iškilmės maršu, grįžo į kareivines. Po pietų dalyse buvo laikomos kareiviams paskaitos apie Žalgirio kautynes.

Kadangi apie minimų kautynių minėjimą dalyse gavome labai daug korespondencijų ir daugelis jų savo turiniu panašios kita į kitą, nes visos dalys beveik panašiai kautynes minėjo, tai dėl vietos stokos išrašome iš šių korespondencijų tik charakteringesnes vietas.

2 pėst. D. L. K. Algirdo pulkas. P. Kačinskas rašo: „Pagaliau, maršui ritmuojant, atplasdeno į rajoną pulko vėliava.

Sutikta buvo gerbimais šautuvu. Po to pulkas, savo vado vedamas, išžygiavo į bendrąjį Kauno igulos kariuomenės paradą. Po pietų pulkas, išsirikiavęs abiem Juozapavičiaus prospekto pusėm, praleido per šančius nešamą Vytauto Did. paveikslą. Grįžus iš iškilmų, kpt. Ališauskas laikė paskaitą. Vaizdžiai nupasakojo apie Žalgirio kautynes, kryžiuočius, jų siekius, Žalgirio kautynių kovojimo būdus, lietuvių narsumą ir gudrumą senovėj ir Vytauto sumanumą kovai vadovauti. Pagaliau apibūdino šių kautynių laimėjimo svarbą lietuvių ir kitoms tautoms. Baigdamas pasakė: „Lietuviams reikia ruoštis. Ateis vadas, kaip Vytautas, sujungs lietuvius ir kitus mūsų kaimynus, sumuš lenkus ir atvaduos Vilnių. Reikia, vyrai, tikėtis. Tik būkit pasiruošę!“

4 pėst. L. K. Mindaugo pulkas. Eil. Kriauza rašo: „Iš pat ryto pulkas pasipuošęs vėliavomis ir Žalgirio kautynių paveikslais. Iškilmingose pamaldose drauge su pulku dalyvavo ir I karo apyg. viršininkas gen. Tamašauskas ir kiti apyg. štabo karininkai. Pulko kapelionas kun. Jurkus pamokslo metu kvietė vadus ir karius būti pasiruošusius naujam Žalgiriui, būtent, Vilniui atvaduoti. Parado metu apygardos viršininkas savo kalboje pareiškė viltį, kad ir naujasis Žalgiris, būtent, kova dėl Vilniaus, bus taip pat mūsų laimėta“.

7 pėst. Ž. K. Butegeidžio pulkas. I. J. rašo: „Didžiajam laimėjimui paminėti ir Vytautui pagerbti, liktiniai puskarininkai ir civiliai tarnautojai savo ramovėj sušaukė iškilmingą posėdį. Į ramovę susirinko visi Klaipėdos igulos likt. pusk. ir civ. tarnautojai ir į pulką atvykę Palangos Vytauto Did. skautų stovyklos skautai. Prie gyvų gėlių vainiku papuošto Vytauto Did. paveikslo pulko švietimo vadovo padėjėjas ir virš. Biveinis pasakė kalbas. Po pietų pulko švietimo vadovas visai igulai laikė paskaitą apie Žalgirio kautynes“.

4 artilerijos pulkas. Vyr. pusk. B. Jablonskis rašo: „Iškilmingoms pamaldoms laikyti pulko sporto aikštėj buvo parngtas altorius. Esanti čia pat estrada gausiai ir gražiai žalumynais — vainikais ir medžių šakomis išpuošta ir abipus altoriaus stovėję pabūklai darė dar didesnę išpūdį. Prieš altorių, viršų, kabėjo Žalgirio kautynių atvaizdas.

Pulko kapelionas dr. kun. Gronis pasakė kalbą, pabrėždamas Vytauto Did. nuopelnus, kaip valdovo, ir žygius, kaip karvedžio. Sutriuškindamas kryžiuočių ordenu galybę išgelbėjo ne tik Žemaičius, bet ir visą Lietuvą...“

15 val. pulko kariams ir jų šeimoms buvo laikyta vyr. ltn. Liūgos paskaita: „Vytautas ir Žalgirio kautynės“. Baigdamas paskaitą pabrėžė, kad: „Vytautas ilgai rengėsi šioms lemiamoms kautynėms ir pagaliau, išmušus kovos valandai, padedamas talkininkų, sutriuškino kryžiuočių ordenu galybę, išvaduodamas vergaujančius Žemaičius...“

Ateis ir mūsų eilė, kada Vytauto dvasios vedami, nežiūrind prieš gausingumo ir apginklavimo, trauksime žūtbūtinę kovą prieš grobuoniškus lenkus — Vilniaus vaduoti!...“

Po pranešimo, buvo demonstruota kino filmos: įvairių Lietuvos kariuomenės dalių šventės ir kita. Toliau — filma „Orleano Mergelė“. Šis filmos pavadinimas daug kam teko skaityti, kaip mergelė, vadovaudama prancūzams, nugalėjo ties Orleano miestu anglų kariuomenę. Šiai dienos šventei savo tautiškai patriotišku ir karžygišku turiniu labai atitiko...“

8 pėst. K. K. Vaidato pulkas. Vyr. pusk. S-ys rašo: „Pamaldose dalyvavo ir III-os karo apygardos viršininkas pulk. Adamkevičius ir visa pulko vadovybė. Po pamaldų III karo apygardos viršininkas pasveikino pulką ir savo kalboje priminė šios dienos reikšmę ir Vytauto Didžiojo nuopelnus tėvynei. Ragino ugdyti savyje Vytauto dvasią ir būti tvirtai pasiryžusiems vaduoti Vilnių. Po kalbos buvo sušuktas garsus valio Tautos Vadui ir vyriausybei.

14 val. kpt. Baltrimas laikė pulko kariams paskaitą „Žalgirio kautynės“. Paskaita baigta Tautos himnu“.

9 p. L. K. Vytenio pulkas. Vtn. rašo: „Po pamaldų pulko aikštėje pulkas išsirikiavo. L. e. pulko vado p. pulk. ltn. Kazilevičius, pasveikinęs pulką, pasakė turiningą, gilią, patriotišką kalbą, pabrėždamas, kad ties Žalgiriu, Vytauto Didžiojo sumanumo ir karžygiškumo dėka, amžinai sutriuškinta kryžiuočių galybė. Po to sušukta garsus valio už dabartinę nepriklausomą Lietuvą. Orkestras sugrojo himną.

14 val. kareivių rūmų salėje vyr. ltn. Racka laikė kareiviams paskaitą. Prelegentas smulkiai apibūdino Žalgirio kautynių aplinkybes ir eigą, pastebėdamas, kad tais laikais, t. y. keturioliktame šimtmetyje, Lietuvos didžiausi priešai buvo kryžiuočiai, kaip kad šiandien yra lenkai. Todėl suprantama, jog Vytautas negalėjo ramiai žiūrėti, būdamas geras vadas ir politikas, į savo krašto teriojimą. Todėl švėsdami šiais Vytauto Didžiojo metais šias Žalgirio kautynių sukaktuves, turime visa dvasia persimti tomis kautynėmis ir ruoštis prie būsimų kovų už Vilnių — Lietuvos širdį!“

Sanit. puskar. mokykla. Eil. St. Strimaitis rašo: „Viršininkas vyr. leit. Čeliauskas laikė mokiniams paskaitą apie D.L.K. Vytautą, plačiai nupasakodamas Vytauto Didžiojo kovas, darbus ir nuopelnus Lietuvos valstybei.

Baigdamas ragino prisiminti Vytautą Didįjį, būti narsiais karžygiais, vaduojant sostinę Vilnių“.

Atskira pėstininkų kuopa nors ir ne didelė dalis, tačiau visas svarbesnes tautos ar valstybės šventes sugeba gražiai ir įspūdingai paminėti. Liepos mėn. 15 d. ši kuopa Jonavoje viešai tą dieną paminėjo.

10 val. kuopai išsirikiavus miesto aikštėje, atvykęs igulis viršininkas majoras Kazlauskas pasakė atitinkamą kalbą pabrėždamas šios dienos reikšmę lietuvių tautai ir kariuomenei. Tuom patim buvo pagerbtas Žalgirio pergalės genijus — D. L. K. Vytautas ir visi tose kautynėse kritę mūsų karžygiai.

Po to, patriotines dainas dainuodami kareiviai praėję miestą, grįžo į kareivines, kur kuopos švietimo vadovas kapitonas Jankus laikė paskaitą, gražiai apibūdinamas Žalgirio kautynes ir jų reikšmę kaip tuolaikinei, taip ir šių dienų Lietuvai.

Vakare, atvirame ore, — prie kareivinės įrengtame puikiame skvere, kuopa per radio klausėsi Kaune, Karo Muziejuje, vykstančių svarbiausių tos dienos iškilmų ir paskaitų.

Dar vėliau minėtas kareivinių skveras ir kuopos štabas sušvito puikia iliuminacija — šimtais elektros lempučių. Tas dar labiau padidino šventės įspūdį miesto gyventojų tarpe. Būriais jie rinkosi apie kareivinių rajoną, kur buvo matyti iliuminuotas Žalgirio kautynių paveikslas, orą raižė raketos, buvo girdėti radio muzika ir puikios kareivių dainos.

1 pėst. D. L. K. Gedimino pulkas.

Liepos mėn. 4 d. 1 batalionas išvykdamas į vasaros stovyklą, išsirikiavo pulko aikštėje. Atvyko pulko vadas pulk. leit. Reklaitis ir pasveikinęs batalioną tarė: „Laimingi kariai, kad jūs šiandien galite išvykti į vasaros stovyklą, palikdami dulkėtas aikštes ir gatves. Ten pasilsėsite kvėpuodami grynu oru. Po pulko vado kalbos batalionas, orkestro lydimas, išžygiavo.

Atvykus batalionui į stovyklai skirtą vietą, greit išaugo palapinių eilės ir jose apsigyveno karininkai ir kareiviai.

Stovykla labai gražioje vietoje prie miško ir šventosios upės. Ant stiebo iškelta tautos vėliava. Yra ir radio aparatas su rupu, kuris suteikia žinias ir palinksmas stovyklos igulą.

Atliekamam laiku kareiviai kelis kartus per dieną vedami pasimaudyti ir prieš saulutę pasikepinti; o vėliau ir į mišką pasivaikščioti.

Pamaldos laikomos po grynu dangumi. Liepos mėn. 13 d. į stovyklą atvyko pulko vadas, kapelionas ir pulko orkestras. Kapelionas atlaikė pamaldas. Pamaldoms susirinko nemažas apylinkės gyventojų būrys. Jiems buvo parengtos sėdėjimui vietos. Gyventojai labai džiaugiasi, kad kariuomenėje ne tik kareivinėse, bet ir gryname ore pavyzdinga tvarka ir mandagumas.

4 p. L. K. Mindaugo pulkas.

Pajuostės dv. stovyklos kariai ir karininkai tikslesniam sunaudojimui atliekamo laiko įrengė krepšiasvaidį. Aikštelė jau įrengta ir kareiviai su žaidimu supažindinti.

Tačiau, deja, po kelių mėginimų, prie kurių entuziastiškai visi veržėsi, daugiau negu dvi savaitės aikštelė stovi tuščia ir krepšiasvaidžio svėdinys pelėja raštinės lentynoje.

Iš tikrųjų, nežinia kas čia kaltas: ar nėra kam vadovauti, ar tinginiavimas.

Eil. Kriauza.

Žuvusius minint.

Jau ketvirtadienį pasiekė mūsų ausis žinia, kad sekmadienį, t. y. liepos m. 13 d., Lydinės dv. bus šventinamos karių kapinės.

Šeštadienį po pietų, viršilos pasiūsti, leidomės po apylinkės kaimus ieškodami gėlių ir žolynų. Prisikalėdoję gėlių, gražiai jas supynėm į vainikus. Sekmadienį atjojus bataliono vadui kpt. Bronevičiui, orkestrui griežiant žygiuojam į Lydinę. Paskui mus žygiuoja apylinkės šauliai ir lydi vežimas su vainikais ir gėlėmis.

Jau Lydinė. Gražus sodnas, o šalia jo gražiai aptvertos ir vainikais papuoštos karių kapinės. Prie jų gana daug publikos ir įvairių organizacijų atstovų.

Prasideda šventinimo iškilmės. 4 pėst. pulko kapelionas kun. Jurkus laiko už žuvusius iškilmingas pamaldas, per kurias griežia dudų orkestras.

Po pamaldų kun. Jurkus karių kapų tvarkymo k-to vardu prabyla į susirinkusius, pažymėdamas čia palaidotų nuopelnus tėvynei ir žmonijai.

Orkestras groja gedulo maršą ir kariai savo žuvusius draugus pagerbia ginklu.

Vėliau prasideda vainikų uždėjimas ir pagerbimo apeigos. Pulk. Tallat-Kelpša pulko vardu uždėda ant kapo metalinį vainiką ir prabyla į susirinkusius. Savo kalboje primena tuos sunkiuosius ir garbinguosius kovų laikus, kada mūsų tautos jauni karžygiai tapo grobuoniškų priešų nagų aukomis. Kviečia sekti jų pavyzdį ir drąsiai stovėti tautos sargyboje.

Dar uždėda vainikus šaulių ir kitų vietos organizacijų atstovai. Bemaž visų ten palaidotų karžygių kapai paskęsta vainikuose ir gėlėse.

Pačios kapinės gana gražioje vietoje, šalia vieškelio. Dabar karių kapų tvarkymo komisijos ir Velžio val. tarybos lėšomis gana gražiai sutvarkytos ir aptvertos.

Baigiantis iškilmėms, sugiedotas Tautos himnas.

Eil. Kriauza.

7 pėst. Ž. K. Butegidžio pulkas.

Vytauto Didžiojo stovyklos skautai pulke. VII. 15., minint Žalgirio kautynių 520 metų sukaktuves, Palangos Vytauto Didžiojo skautų stovyklos skautai aplankė pulką. Buvo atvykę pažiūrėti Klaipėdos. Jie visi uniformose ir tvarkingai išsirikiavę atvyko į bažnyčią ir dalyvavo pamaldose kartu su igulos kariais. Prisirikiavę prie igulos karių, atžygiavo į kareivines. Čia skautai berniukai dalyvavo likt. p. ir civ. t. ramovės iškilmingame posėdyje Vytauto Didžiojo laimėjimui pagerbti.

Pulką aplankė moksleiviai šauliai. VII. 11. pulką aplankė Mažeikių moksleivių būrio šauliai. Jie apžiūrėjo kareivines ir susipažino su kareivių vidujiniu gyvenimu. Šauliai labai domėjosi kareivinių išpuošimu ir kambarių vidaus sutvarkymu. Tai visa jie matą pirmą kartą ir taip esą gražu. O kareivinių gėlynai — „gražesni, kaip gimnazijoje“ — stebėjosi šaulės. „O juos darė vien grubios vyriškos rankos!..“

I. J.

1 gusarų D. L. E. K. J. Radvilos pulkas.

Sektinas pavyzdys. Trys liktiniai pulko puskarininkiai: vyr. pusk. Jantauskas, Pimpė ir jaun. pusk. Bruzga, kartais mėgdavo kokią burnelę alučio ar „baltosios“ išmesti. Ir su alga visaip būna, kai ji pradeda „atskiesti“. Štai nuo š. m. liepos 14 d. visi puskarininkiai nutaria. Na, tegu dokumentas kalba: „Pasižadėjimas. Mes žemiau pasirašę 1-jo gusarų D. L. Etm. Kun. Jonušo Radvilos pulko liktiniai puskarininkiai: vyr. pusk. Jantauskas Vincas, Pimpė Antanas ir jaun. pusk. Bruzga Petras, pasižadame nuo 1930 Vytauto Didžiojo metų liepos 14 dienos nebegerti jokių svajinamų gėralų.

Pastebėjus ką nors iš tų 3-jų aukščiau minėtų puskarininkių geriant alkoholinį gėrimą turi teisę iš to puskarininkio išieškoti 100 litų vaikų prieglaudos „Lopšelio“ naudai.

Pasižadėjimas galioja iki 1933 m. liepos 14 dienos kame ir pasirašome: vyr. pusk. Jantauskas Vincas, vyr. pusk. Pimpė Antanas ir jaun. pusk. Bruzga Petras. Liudininkai: vyr. pusk. Arlickas V., vyr. pusk. Blažys A. ir gus. Lukoševičius V.“

Beveik panašų pasižadėjimą pasirašė ir laisv. sam. tarn. Stasiulionis Gasperas; tik suma mažesnė — 50 litų.

Visi yra tvirtai pasiryžę ištesėti pasižadėjimą.

Dabar, jiems atėjus prie bufeto, kolegų siūlo vyno, alaus, bet jie geriau limonado ar sitro išmetę bonką eina savo keliais.

Boksas. Gauta iš Spaud. ir švietimo skyr. trys poros bokso pirštinių. Kaip degtukas į žibalą įkrito tos bokso pirštinės į bokso mėgėjų tarpą. Vyr. pusk. Jantauskas susirado ir trenerį, kurs sutiko paaikškinti bokso taisykles. Iš šalies žiūrint atrodo, kad išners bent vienam žandikaulius. Kuriems nebetenka prieiti prie pirštinių, rankšluosčiais rankas apvynioję bando pasmakrės tvirtumą.

Boksas 1 gusarų D. L. E. K. Jonušo Radvilos pulke.

Klūbe ir rajone tik ir kalba: „Šiandien paėmiau barjerą knokautu“. „Pirmam runde nugalėjau turniką“, „Juožai, eikš čia, paskaitysime dantis“.

Laukiama grįžtant iš ganyklų, ten esą visai gerų boksininkų.

Geležinkelio kuopa.

Po ilgo darbo liepos 13 d. kuopos aikštė įvyko kontrolinės lengvos atletikos rungtynės ir sporto šventė.

Lygiai 15 val. išrikiuotus sportininkus pasveikino kuopos vadas.

Išgygiuoja į 7 klm. žygį, išeina patruliai, bėgikai išbėga 7 klm. „cross-country“. Jų grįžimo belaukiant, aikštė tęsiamos rungtynės.

Pasibaigus lengvajai atletikai, gausiai susirinkusiai publikai parodoma rytinis pusvalandis, vėliau seka sakatų gimnastikos pratimų eilė, piramidės ir žaidimai.

Tik, staiga, pasigirsta trimitai ir aikštė nelieka nė vieno sportininko, o praslinkus minutei skubiai renkasi sunkiai šarvuoti kariai. Dar pora minučių ir svečiai grožisi suderintomis durtuvų kautynėmis.

Tokios durtuvų kautynės suteikia svečiams šokių tokių vaizdą tikro durtuvų mūšio ir visi jaučia svarbą ir reikalingumą mokėti vartoti durtuvą. O tai atsiikiama tik po ilgų visapusių mankštų.

Tuo baigiamos rungtynės. Seka darbo vaisiai.

Kuopos vadas dėkoja išsirikiavusiems sportininkams už pasiektus rezultatus, primindamas, kad reikia dirbti, dirbti ir dirbti, nes juo būsime stipresni kūnu, tuo būsime stipresni dvasia, tuo būsime baisesni priešams ir greičiau atvaduosim savo senąją sostinę Vilnių. Po pasveikinimo ponis Kutkienė laimėtojams įteikia prizus. Vėliau čia pat aikštė įvyko šokiai.

Karo veterinarijos valdyba.

Ekskursija. Liepos mėn. 4 d. arklių kaustymo mokyklos mokiniai buvo nuvesti apžiūrėti mėsos apdirbimo fabr. „Maistą“ ir stiklų gaminimo fabr. „Aleksotą“ Freidoj.

„Maiste“ įdomu buvo matyti, kaip yra apdirbama įvairių gyvulių mėsa ir kaip gaminami išvežimui į užsienį bekonai. Be to, dar buvo parodyta elektros gaminimo stotis ir ledų šaldytuvai.

Stiklo fabr. taip pat daug įdomaus ekskursijos dalyviams teko pamatyti. Pirmučiausia fabr. direktorius parodė ir paaikškino įvairią medžiagą, iš kurios gaminamas stiklas. Paskui patį pečių, kuriame verdamas stiklo tirpinys ir gaminamos visokių rūšių bonkos. Išeinant linksmas fabr. direktorius nesigailėjo kiek sugadinti stiklo medžiagos ir parodė keletą juokingų šposų.

..Virš. A. Valančius.

Kariuomenės teismo kronika.

Liepos mėn. 11 d. kariuomenės teismo sprendimu buv. III-čios pėst. divizijos štabo minosvaidžių kuopos eilinis Lipinas Pranas tapo pripažintas kaltu dviem nusikaltimais, būtent: 1) būdamas 1922 m. rugpiūčio mėnesį suimtas ir laikomas pulko daboklė, prikalbinėjęs kitus areštuotus išbėgti iš daboklės ir bėgti pas Lietuvos priešus lenkus ir 2) jiems nepaklausius, to pat mėnesio 26 d. jis vienas tuo tikslu buvo iš daboklės išbėgęs, bet tuo pat metu kuopos vado buvęs su laikytas ir gražintas atgal į daboklę.

Už šiuos nusikaltimus teismas buvo paskyręs eiliniui Lipinui mirties bausmę, tačiau, sušvelninęs šias bausmes dėl jo žemo išsilavinimo (B. St. 53 str.) ir iš dalies atleisdamas 1922 bei 1928 m. amnestijos įstatymais, galutinaj išvadoj paliko jam kalėti sunkiųjų darbų kalėjime 11 metų ir 3 mėnesius įmatytomis B. St. 28, ir 30 str. pasekmėmis. Be to, teismas nutarė atimti iš jo kario vardą ir jį išmesti iš kariuomenės tarpo.

Gaisrai. VI. 26 d. 11 val. 30 min. Jonavos mieste atsk. pėstin. kuopos ugniagesių komanda (v-kas vyr. leit. Meškauskas) buvo iššaukta gesinti Kulvianskio baldų dirbtuvės sandėlį. Laimė patys darbininkai suspėjo likviduoti gaisrą pačioj pradžioj. Ugniagesiams dirbti neteko.

VII. 4 d. Kauno mieste per gaisrą „Švyturio“ bendrovėje sužeisti ir nukentėjo nuo dūmų 2 pėst. pulko k-dos v-kas vyr. leit. Strikas, tos pačios k-dos viršila Stanaitis, kar. ugn. inspekt. vachmistras viršila Bracas, 3-ryšių bataliono ir 1-aviacijos eiliniai ugniagesiai. Visi liko gaisro vietoje iki gaisro pabaigos.

VII. 6 d. 1 val. 15 min. Kauno mieste karo ugn. inspektorių buvo iššauktas į gaisrą skalbykloje Prieplaukos g. 31 Nr. Gaisras buvo greit likviduotas.

VII. 18 d. 3 val. 30 min. Kauno mieste prasidėjo gaisras Gardino g. 57 Nr. brolių Glazerių manufaktūros sandėlyje (prie trikotažo fabriko). Be 4 civilių komandų į šį gaisrą policija iššaukė kar. ugn. inspektorių. Greit savo automobiliu atvyko šarv. rinktinės komanda ir autokuopos automobiliu — ryšių b-no komanda. Darbo buvo daug. Reikėjo apsaugoti gretimus namus nuo veržiančios iš degančio sandėlio langų liepsnos. Vilijampoliečiai savanoriai davė savo žarną ir kariai su vilijampoliečiais greit numušė liepsną ir pašalino pavojų. Paskui nešė iš degančio sandėlio manufaktūros gabalus ir dėžes su siūlais. Namu buvo paleisti lygiai 6 val. Lengvai sužeistas ryšių b-no eilinis Ramauskas Antanas.

VII 18 d. 18 val. 35 min. visos Kauno civilės komandos išvyko į „didelį“ gaisrą Malūnų gatvėje 53 Nr. Taip pat atvyko kar. ugn. inspektorių ir jo pašaukta 1 gus. pulko komanda. Tačiau gaisrelis jau buvo pačių gyventojų užgesintas. Kauniečiai galėjo įsitikinti, kaip greit gaisrininkai atvyksta į gaisrą! Gusarai spiaudosi: neteko pasidarbuoti....

Komandos apžiūrėjimas. VII 16 d. kar. ugniagesių inspektorių tikrino 9 p. pulko ugniagesių turtą ir žiūrėjo komandos pratimus. Komanda labai didelė — 54 žmonės (1 viršininkas, 1 viršila, 2 signalistai, 1 san. puskarin., 1 sanitaras, 8 „šturmistai“, 14 kirvininkų, 14 siurblyninkų ir 13 apsauginių). Be to, mokinasi ugniagesybos dar 40 naujokų. Daug padeda gaisro ir mokymo metu „šturmistų“ skyrius, sudarytas iš viršilos ir puskarininkų. Pratimai praėjo visai gerai. Tik siurblyninkai truputį sugaišo su žarnomis: ne iš to galo pradėjo jas nuvyturiuoti. Po užsiėmimų komanda nusifotografavo su inspektorių, savo viršininku leit. Jaruševičium ir jo padėjėju leit. Kvietinsku. Vyteniečiai gali džiaugtis, turėdami tokią stiprią komandą. Daug padėjo komandą sutvarkyti ir aprūpinti buv. pulko vadas pulk. Adamkavičius ir pulko vado padėjėjas (anksčiau ūkio v-kas) pulk. leit. Kazilevičius.

4 artil. pulk. — Marijampolės „LFES“ 3:2 (2:1).

Tarp šių komandų liepos mėn. 12 d. Marijampolėj įvyko futbolo rungtynės.

Žaidimo pradžioje marijampoliečiai energingai puola artileristų vartus ir po kelių minučių įmuša golą. Artileristai, gavę golą, pradeda energingai žaisti ir po keliolikos minučių iniciatyvą paveržia. Marijampoliečiai toliau žaidžia daugiau prasipalėsimais.

Puslaikis baigiamas artileristų naudai 2:1. Antrąjį puslaikį, nežiūrint sustiprinto jų sąstato, artileristai nuo pat pradžios ligi galo žymesnė persvaroj. Tik lėtas, nors ir kombinuotas artileristų žaidimas ir atidus marijampoliečių vartininkas išgelbėjo jų komandą nuo didesnio pralaimėjimo.

Rungtynės baigėsi 3:2 pulko naudai su gana žymiu kornerių skaičium.

V. p. B. J.

Klaipėdos Vytauto turnyro futbolo rungtynės.

Vytauto turnyras jau prasidėjo liepos 7 d. ir truks iki 20. Jau įvyko šios futbolo Lygos klasės rungtynės.

MTV (Lyga) : Spielvereinigung (Lyga) 1:3 (0:2).

Liepos 9 d. Klaipėdoje įvyko futbolo rungtynės taurei laimėti. Šios rungtynės buvo nelabai įdomios ir gana lėtos. Spielvereinigung vos pajėgė sumušti žymiai už save silpnesnį priešą.

Freya (Lyga) : Spielvereinigung (Lyga) 7:1 (6:0).

Liepos 10 d. žaidė dėl taurės minėtos komandos. Čia Freya lengvai mušė savo svarbų konkurentą. Spielvereinigung žaidė su 9 žaidėjais, be to, dar pavargusi po vakarykščių rungtynių.

KSS (Lyga) : Freya (Lyga) 3:0 (1:0).

Liepos 12 d. KSS smarkiai žaisdama sugeba lengvai sumušti Freyą ir tuo prasiskynė kelią arčiau taurės. Šios rungtynės buvo gyvos ir įdomios.

Vienos „Wienna“ : Spielvereinigung (A. lyga) 5:2 (2:0).

Liepos 13 d. miesto stadione įvyko įdomios rungtynės tarp minėtos austrų komandos ir klaipėdiečių. Austrai, pradėję žaidimą, smarkiai puola ir prispaudžia klaipėdiečius. 2 min. krenta pirmas golas Spielvereinigungui. Toliau klaipėdiečiai spaudžia svečius, bet įmušti golo nepajėgia. 27 min. „Wiennos“ centras kerta puikų golą klaipėdiečiams. Taip puslaikis ir palieka 2:0. Antrame puslaikyje žaidžiama smarkiau. Puslaikio pradžioje svečiai įsimuša patys sau golą. Bet po dviejų minučių rezultata išlygina. Toliau svečiai vis spaudžia priešą ir įmuša jam dar vieną golą. Vėliau Rutkovskiui pavyksta įmušti antrą golą svečiams. 40 min. svečių kairysis puolėjas muša V golą iš prasiveržimo. Svečiai parodė puikų kombinacinį žaidimą ir aukštą techniką. Be to, jie puikiai valdo sviedinį galva ir kojomis. Puolėjai visi greitai ir gražiai moka tarp savęs kamuolį pasidalinti.

MTV (Lyga) : KSS (Lyga) 0:2 (0:0).

Liepos 14 d. įvyko tarp minėtų komandų taurei laimėti rungtynės. Antrame puslaikyje KSS turėjo dar didesnę persvarą, bet įmušė tik 2 golus priešui.

Freya (Lyga) : MTV (Lyga) 4:2 (1:1).

Liepos m. 15 d. susitiko minėtos komandos irgi dėl taurės taškams gauti. Pirmame puslaikyje nežymi Freyos persvara, bet antrame puslaikyje, ypač prieš galą buvo visiškai Freyos persvara. Rungtynės baigėsi 4:2 Freyos naudai.

„Hertha“ Viena : Klaipėdos rinktinė 3:1 (1:0).

Liepos 16 d. miesto stadione susitiko minėtos komandos draugiškoms rungtynėms. Pradėję rungtynes, austrai spaudžia rinktinę. 4 min. austrai įmuša golą į rinktinės vartus. Toliau klaipėdiečiai dažnai lankosi prie austrų vartų, bet, deja, negali įmušti golo. Austrai dažnai spaudžia rinktinę, bet daugiau golų įmušti nebepavyksta. Antrame puslaikyje rinktinė dar dažniau bombarduoja austrų vartus. Ligi 30 minutės žaidimas be rezultatų. 31 minutę austrai įmuša golą į tuščius rinktinės vartus. 34 min. austrai spaudžia rinktinę ir vėl įmuša golą. Toliau rinktinė spaudžia austrus. 37 min. iš 16 mtr. rinktinė kerta smarkų ir gražų garbės

golą. Taip ir baigėsi rungtynės 3:1 austrų naudai. Klaipėdiečiai galėjo mažiau pralaimėti, jeigu būtų buvęs pilnas ir tikras rinktinės sąstatas. Žiūrovas.

Dar dvejose „Hakoach“ rungtynės. Po rungtynių su „Hertha“, liepos 15 d. ji žaidė su Kauno rinktinė.

Pirmas puslaikis abiejų pusių žaidžiamas vienodai. Didesnių arba gražesnių kombinacijų svečiai nerodo. Kelis gerus į vartus šūvius sulaiko gerai žaidęs rinktinės vartininkas Abramikas. Tuo būdu pirmas puslaikis baigėsi be vaisių (0:0).

Antrame puslaikyje svečiai pasiryžę įvairyti nors vieną golą ir jiems tai pasiseka. Po šio seka kitas. Toliau žaidžiant vienas svečių žaidėjų pradėjo teisėją „mokyti“, už ką jį teisėjas paprašė išeiti iš aikštės. Svečias išeiti atsisakė. Tuomet teisėjas pasitraukė iš aikštės, nebaigęs jas referuoti. Rungtynės ir baigėsi 2:0 neužtarnautu svečių laimėjimu.

Liepos 17 d. ji žaidė su silpna Kauno žydų komanda „Makabi“. „Hakoach“ sudaro išimtinai žydai ir jie žaisdami su Kauno „Makabi“ broliškai juos nugalėjo rezultatu 2:0. „Hakoach“ galėjo rungtynes laimėti su daug didesniu rezultatu.

Bendrai, dėl „Hakoach“ reikia pasakyti, kad jai trūksta drausmės ir geresnio žaidimo. Jie taip žaisdami neturi pritarimo nei iš pačių žaidėjų, nei iš žiūrovų tarpo.

Latviai rengia karo topografus.

Prie vyriausiojo štabo geodezijos ir karo topografijos skyriaus nuo š. m. lapkričio 1 d. pradės veikti kursai, kurie rengs karo topografus ir kartografus. Į kursus konkurso keliu priims 7 karininkus.

Naujas Latvijos karo atstovas Lenkijai.

Neseniai Latvijos vyriausybė paskyrė naują karo atstovą Lenkijai. Naujasis karo atstovas pulk. leit. Vinters jau nuvyko į Varšuvą ir pradėjo eiti savo pareigas.

Lenkai didina karo laivyną.

Š. m. liepos mėn. 16 d. atplaukė iš Prancūzijos į Gdynės uostą naujas torpedininkas „Wychr“. Jam sutikti buvo su rengtos didelės iškilės.

Lenkai skraido mūsų pusėje.

Liepos mėn. 18 d. 6 val. vak. mūsų pusėn buvo atskridęs lenkų lėktuvas. Pasisukinėjęs kai kurį laiką ant Varviškių kaimo (Kapčiamiesčio val.) ir gavęs keletą šūvių, lėktuvas grįžo lenkų pusėn.

Demarkacijos linijos nepamiršta.

Naujųjų Trakų apylinkėje, Akmenių ežero šiauriniame pakraštyje, miške, apsistojo vasaros stovyklom Lvovo kadetų korpas. Mokykloje yra apie 240 mokinių.

Čia pat stovi stovyklomis atvykę iš Lvovo skautai bei skautės.

Liepos mėn. 10 d. lankėsis Vilniuje prancūzų kariškos misijos viršininkas generolas Denain, atvyko apžiūrėti lietuvių - lenkų demarkacijos N. Trakų rajone. Generolas teiravosi apie lenkų ir lietuvių santykius prie demarkacijos linijos.

Estų generalinio štabo viršininkas Suomijoje.

Šio mėn. 10 d. Estų generalinio štabo viršininkas Tennison, I-os estų divizijos vado lydymas, atvyko į Helsinkį.

Suomija. Naujas karo ministeris.

Karo viceministeris Manner paskirtas nauju karo ministru. Pėstininkų inspektorius generolas majoras Oetterman paskirtas karo viceministru.

KLAIDŲ ATITAIŠYMAS.

„Kario“ 29 nr. 572 psl. „Kariškojo parengimo kursai mokytojams“ rašinio pabaigoj vietoj „o II grupės (pradžios mokyklų mokytojų) vadu — vyr. ltn. Tapulionis“ turi būti „ltn. Morkūnas“.

Nauji leidiniai.

Petras Ruseckas. DIDYSIS VILNIAUS SEIMAS. 1905—1930. „Spaudos Fondas“. Kaunas, 1930 — Vytauto Didžiojo — m. Kaina nepažymėta.

Prieš 25 metus Lietuva vilko sunkų rusų valdžios jungą. 1904—5 m., Rusijai kariaujant su Japonija, prasidėjo politinis judėjimas. Rusijos piliečiai pradėjo reikalauti sau teisių. Žinoma, subruzdavo ir tautinės mažumos. Štai ir lietuviai 1905 m. pradeda smarkiai bruzdėti ir gruodžio mėn. 4—5 d. suvažiuoja iš visos Lietuvos atstovai į Vilnių, kur įvyksta Didysis Vilniaus seimas.

Suvažiavo visų partijų, visokių pažiūrų žmonių. Tačiau jie rado bendrą kalbą. Seimas vienu balsu priėmė nutarimus, kaip reikia kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės. Deja, tų nutarimų tuoju įvykdyti neteko, nes rusų valdžia žiauriai persekiojo ir trukdė bet kurį tautinį darbą. Tačiau vis dėlto šis seimas pakėlė tautinį ir politinį lietuvių susipratimą ir įskiepijo norą tapti nepriklausomais. O tatai išsipildė tik 1918 m. vasario mėn. 16 d.

Šiomet gruodžio mėn. 4—5 d. bus kalbamo Vilniaus seimo 25 metų sukaktuvės. Šios knygelės autorius, Vilniaus seimo dalyvis, gražiai ir įdomiai pasakoja apie seimo darbus, su kuriais labai pravartu kiekvienam lietuviui susipažinti.

Kalbama knygelė būtinai turi rasti sau vietos visose mokyklų ir kareivių bibliotekose.

Iš Flamarijono raštų I. DANGAUS DEIVĖ. (Žvaigždžių romanas). II. TELEPATIJA. Išvertė J. Vaidevutis. „Spaudos Fondo“ leidinys. Kaunas, 1930 — Vytauto Didžiojo — metai. Kaina nepažymėta.

I. Kalbamas žvaigždžių romanas paimtas iš K. Flamarijono veikalo „Uranija“. Kamilius Flamarionas (Camille Flammarion) buvo garsus prancūzų mokslininkas ir rašytojas. Jis parašė daug populiariškų raštų iš astronomijos ir kitų mokslo sričių. Jis mokėjo jungti mokslą su beletristika, su poetiška fantazija. Todėl jo raštai įdomūs, visų mielai skaitomi ir verčiami į visas kultūringas kalbas.

Šiame romane autorius, Dangaus Deivės vedamas, skrenda per erdvę ir mato, kad yra kiti pasauliai, kuriuose gyvena tobulesni padarai, negu mūsų planetoje, žemėje.

II. Telepatija — yra graikų kalbos žodis, susidedas iš *telle* — toli ir *pato* — jausti, t. y., mokslas apie ypatingą ryšį, jungiantį visus žmones.

Daug yra pasaulių nuostabių reiškinių, kurių žmogaus protas nepajėgia išaiškinti. Pavyzdžiui, šilimą ir elektrą žmogus jau seniai pažįsta, moka jas pagaminti, matuoti ir naudoti savo reikalams, bet iš kur jos atsiranda, nežino. Neaiškus reiškinys ir sapnas. Įvairūs spėliojimai dar neišaiškina jo priežastis.

Mūsų liaudies pasakose daug kalbama apie vaiduoklius, mirusiųjų pasirodymą ir t.t. Žinoma, dabar niekas nebetiki. Tačiau visiškai neigti negalima. Yra antgamtinių reiškinių, kuriuos tikrasis mokslas pripažįsta, bet negali dar išaiškinti.

Vien kalbamo veikalo autorius surinko apie 6000 įvairių atsitikimų, kai toli būdami žmonės betarpiškai susisiekdavo arba gyvi matydavo mirusius. Kai kurie atsitikimai čia ir papasakojami.

Kalbama knygelė įdomi ir skaitytina. Vertimo kalba pakenciama. Bibliotekoms tinka.

TASCHENBUCH DER TANKS. Ausgabe 1930. Strassenpanzer. Neue Tanks. Panzerzüge. Von Dr. Techn. Fritz Heigl, Österr. Major a. D. München. 1930 J. F. Lehmanns Verlag. 380 pusl. Kaina 15 RM (36 litai).

Tai yra kišeninis tanko vadovėlis, kuriame kalbama ne tik apie tankus, bet ir apie šarvuotus automobilius ir šarvuotus traukinius. Čia suteikiamos trumpos istorinės ir techninės žinios. Ee to, nurodyta, kurioje valstybėje, kiek ir kokių sistemų yra šarvuotų automobilių, tankų ir šar-

vuotų traukinių. Yra žinios ir apie Lietuvą (233 pusl.). Ypač daug vietos skirta Prancūzijai ir Lenkijai.

Pagaliau kalbama apie šių priemonių taktiką ir kovą su jomis. Gale vadovėlio įdėtas svarbesnės literatūros sąrašas (vokiečių, anglų, prancūzų, rusų, lenkų ir kitų knygos).

Kalbamas vadovėlis gausiai paveiksluotas. Yra net 186 paveikslai ir 46 brėžiniai. Popieris labai geras, šriftas lotyniškas, labai aiškus, apdarai drobiniai. Kaina mūsų pinigais brangoka. Bet vis dėlto patartina visoms mūsų kariškųjų bibliotekoms būtinai šį vadovėlį įsigyti.

DE RE BELLICA. Ejército /Marina/ Aviación. Publicación mensual. Editorial de Gerhard Stalling. Oldenburg I. O./Berlin W10. Año I. Núm. 1 Prenumeratos kaina: metams — 6 dol. (RM. 24.00), pusmečiui 3 dol., 3 mėn. — 1½ dol.

Vokiečiai, kaip kultūringiausia valstybė, leidžia labai daug įvairių įvairiausios literatūros, kuri plinta ne tik Vokietijoje, bet pasiekia ir tolimiausius pasaulio kampelius. Ypač plati vokiečių karinė literatūra.

Bet vokiečiai leidžia knygas ir žurnalus ne tik vokiečių kalba. Štai Berlyne pradėjo leisti mėnesinį žurnalą „De Re Bellica“ (vertime — apie karo dalyką) ispanų kalba. Jis skiriamas Ispanijai ir lotyniškajai Amerikai. Redaktoriaus žody, be kito, pasakyta, kad garbingoji vokiečių kariuomenės vadovybė ir narsieji karininkai per didįjį karą turėjo didelio patyrimo, kuris svarbus visų valstybių kariams. Taigi labai svarbu, kad per šį žurnalą vokiečių karių nuomonės pasiektų Ispanijos bei lotyniškosios Amerikos karius ir kariškus rašytojus ir tarp jų tarpininkautų, duodant savo skiltyse vietos vienu ir kitų rašiniams.

Kalbamasis žurnalas turi 48 pusl. ir vieną spaudos lapką (16 pusl.) priedelio — J. C. Guerrero. 1914 — 1918. *La Guerra: Suo batallas y sus hombres*, kuriame plačiai nagrinėjamas didysis karas.

Šio žurnalo redaktoriai — Peru valstybės karo atstovas Vokietijai pulk leit. J. C. Guerrero ir vokiečių generolas von Westhoven, o leidėjas — garsi kariškosios vokiečių literatūros leidykla Gerhard Stalling.

Malonu pažymėti, kad gerbiamieji leidėjai neužmiršo ir „Kariui“ atsiųsti pirmąjį numerį. Taigi „Karys“ sveikina naujai pasirodžiusį žurnalą „De Re Bellica“ ir linki jam kuo geriausios kloties.

VAIRAS. Mėnesinis kultūros žurnalas. Antrieji metai. Nr. 7 (10). Liepos 1930 m.

Turinys: 1. S. Frankas: *Apie „dešinumą“ ir „kairumą“*. 2. Petras Vaičiūnas. *Paskutinė kelionė*. 3. Bijotas. *Racionalizmas ir tradicionalizmas*. 4. M. Karolis. *Socialinis ir teisinis momentas Klaipėdos krašto santyky su Lietuva*. 5. J. Etingeris. *Lietuvos prekyba*. 6. Just. Razma. *Ką sako didžioji siela*. 7. A. Vienuolis. *Šiltame pajūry*. 8. John Milton. *Prarastas Rojus*. 9. D. H. Lawrence. *Saulė*. 10. Henri Tronchon. *Naujosios prancūzų literatūros srovės*. 11. Petras Vaičiūnas. *Trys dobilo lapai*. 12. Prof. R. Viperis. *Europos likimas*. 13. Kazys Inčiūra. *Atėjo vakaras į svirną mingantį*. 14. Apžvalga: *kultūros kronika, kritika ir recenzijos*.

Visi straipsniai rimti ir įdomūs.

ŽIDINYS, Literatūros, mokslo, visuomenės ir akademiškojo gyvenimo mėnesinis žurnalas. Šešti metai. 7 nr. Liepos m., 1930 — Vytauto D. — m.

Be kitų straipsnių, šiame numery yra Lietuvos universiteto doc. Dr. Penkausko straipsnis „Antrasis Zigmanto Kaributo žygis Čekijon“, skaitytinas kiekvienam kariui.

Lietuvos kunigaikštis Zigmantas Kaributas, vieną kartą Vytauto Didžiojo siunčiamas, o kitą kartą — savavališkai, keliauja su kariuomenės rinktine į tolimąją Čekiją, kur vaidina labai svarbų vaidmenį. Žinoma, jo noras tapti Čekijos karalium neišsipildė, bet vis dėlto savo narsumu ir gudrumu jis tapo istoriniu karžygiu, kurio darbai dar nėra pakankamai nušviesti ir tinkamai įvertinti.

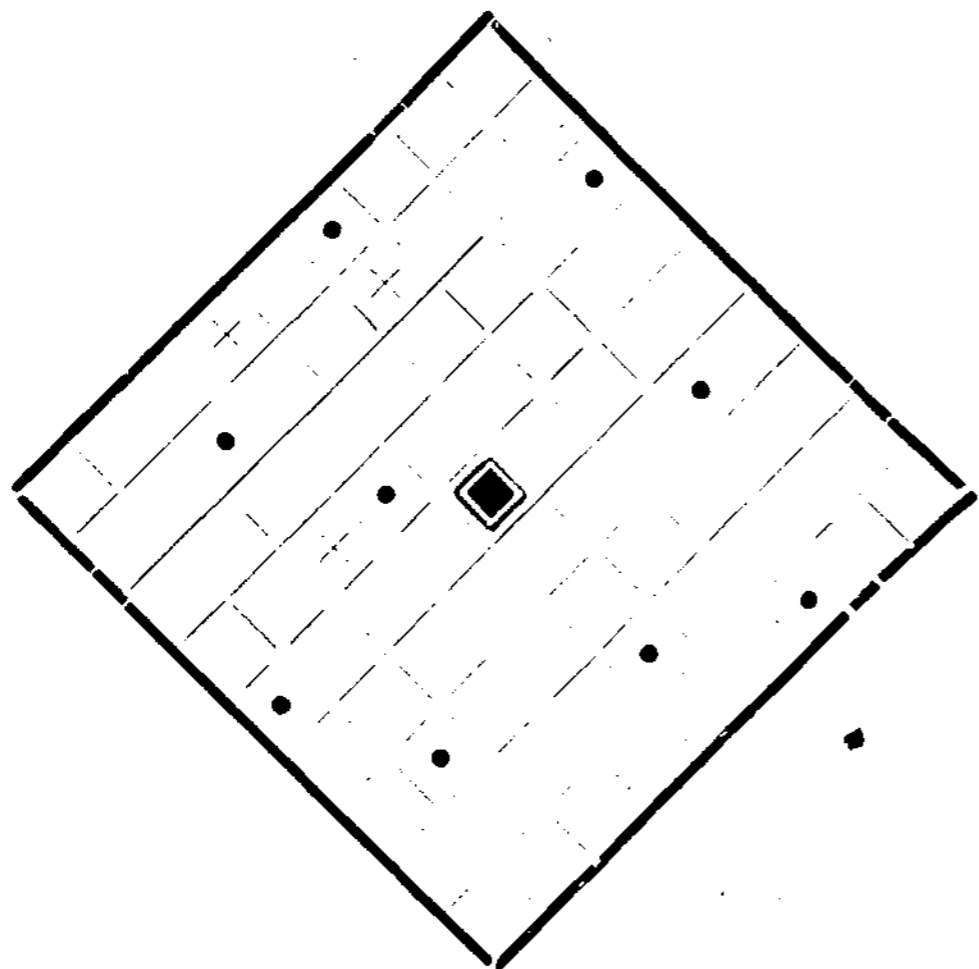
Kaina visiems: metams 8 lt., 6 mėn. 4 lt., 3 mėn. 2 lt. ir 1 mėn. 1 lt. Užsieny, be Vokietijos, Latvijos ir Estijos, dvigubai. Skelbimų kaina pagal susitarimą. Adresas: Kaunas, Nepriklausomybės aikštė „Karys“. Telef.: per Vyr. Štabą 56 nr.

Leidžia Vyr. Štabo Sp. ir Švt. Skyrius.

Redaktorius mjr. Balčiūnas.

Akc. „Spindulio“ B-vės spaustuvė, Kaune.

Galvosūkių 27 nr. sprendimas.

Gerai išsprendė šie asmenys: 1) P. Budreika (KKDD);
2) A. Marchertas (Ptrš.); 3) gr. P. Mackela (KKDD);
4) Br. Banaitytė (Btkn.).

Galvosūkis 29 nr.

Stebuklingi pirkiniai.
(Vertinamas 1 tašku).

— Petraitis, šia du litus ir bėk į pulko krautuve! Nupirk man dešros ir duonos — sako viršila Klimas.

Eilinis Petraitis netrukus viršilai pirkinius atnešė ir kartu gautą gražą atidavė.

— Gražos per maža, dar 9 centų trūksta! — sako viršila, žiūrėdamas į pirkinius, ant kurių popierio krautuvininko buvo pažymėtos prekių kainos.

— Kas tai gali būti? — galvojo nustebejęs Petraitis, — ir krautuvininkas skaičiavo teisingai ir viršila skaičiuoja teisingai ir gražą, kiek turėjau jos gauti, visą viršilai atidaviau. Kas tai per stebuklingos prekės?

Grįžo Petraitis į krautuve. Ten krautuvininkas jo paimtiems dėl viršilos pirkiniams sąskaitą surašė ir tuomet viskas paaiškėjo. Klaidos nebūta.

Kiek gražos atnešė Petraitis viršilai ir kodėl įvyko minėtas nesusipratimas? (P...)

Saugi vieta indėliams. Taupymo dėžutės. Visos bankinės operacijos.

Lietuvos Koperacijos Bankas

Kaunas, Laisvės alėja 62.
(Savi namai) Tel. 104, 746, 922.

Geriausiai aprūpinsi save ir vaikus, pasidėdamas pinigus

ŪKIO BANKE

Turtas 15 milijonų litų. Moka aukštus nuosimčius. Ūkio Banką rasi kiekviename apskr. mieste.

Vartokite tik geriausią kremą avalinėlį, dirbtą su terpetinu, „Gutalin“.

Šalin užsienio tepalas, mes turime savąjį, vietos išdirbimo. Kas bent kartą pamėgino

„Kavalier“, tas jau nebesiskiria su juo ir kitiems pataria, kad yra geriausias tepalas tik „Kavalier“. Saugokitės padirbimų.

Savaitiniam laikraščiu

„Biržų Žinios“

užsiprenumeruoti sąlygos.

„Biržų Žinios“ metams kainuoja 3 lit, pusei metų 1½ lito ir 3 mėn. 1 lt. Mažiau trijų mėnesių prenumerata nepriimama, Latvijoje, Vokietijoje ir Estijoje dvigubai, kitur (užsienyje) trigubai.

„Biržų Žinios“ plačiai rašoma iš vietos gyvenimo, žemės ūkio, kooperacijos, ekonomijos, literatūros ir kitais gyviausiais klausimais.

Jei nori žinoti kas dedasi mūsų šiaurės apylinkėje, būtinai užsirašyk ir savo draugams užrašyk seniausią provincijos laikraštį, einantį devintus metus.

Surinkus 5 metinius prenumeratorių, šeštas siunčiamas dovanai

Geriausias tepalas batams,

kuris suteikia puikų ir patvarų blizgėjimą ir negadina odos.

Chemijos fabrikas „Merkur“
Kaunas, Palangos g-vė 14 nr.

Reikalaukite geriausio tepalo

„Geležinis Vilkas“

„KOSMOS“
KAUNAS.

Aukščiausios rūšies gėlių odelonai, kvepalai, tualetinis vanduo.

Reikalaukit visur.

Saugokite savo sveikatą!

Rūkykite naujai išleistus papirosus su vata

„Katrytė“

Vata apsaugoja Tamstų sveikatą. Geras skonis, aukšta kokybė ir tik

25 ct. už 10 št. ir 50 „ už 20 „

Reikalaukite visur „Katrytės“ su vata

su vata

su vata

Tabako ir papirosų fabrikas „BRAVOL“

Jeigu nori būti „Rūtelė“

skaisti ir graži, tai vartok tik muilą

„Florance“. Kaunas

VARTOKITE KAKAO VAN HOUTEN tik geriausią pasauly